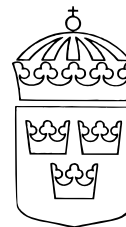

Regeringens proposition 1997/98:183

Kontroll av syntetiska droger m.m.

Prop.
1997/98:183

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 juni 1998

Göran Persson

Margot Wallström
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en viss förändring av narkotikadefinitionen i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) för att den klart skall täcka alla de varor som i dag anses som narkotika. Propositionen innehåller också förslag till en ny lag som syftar till att åstadkomma ett effektivare kontrollförfarande för nya droger. Den föreslagna lagen utgör ett regelverk som är mer begränsat men har ett vidare tillämpningsområde än narkotikalagstiftningen. Lagen skall ge möjlighet att ingripa mot nya hälsofarliga missbruksmedel i fall där nuvarande regler är otillräckliga. Vissa följdändringar föreslås i annan lagstiftning bl.a. i fråga om möjligheten att kontrollera att den som är frihetsberövad inte innehar varor som omfattas av den nya lagen.

I propositionen föreslås också vissa åtgärder när det gäller det utredningsförfarande som föregår ett beslut om narkotikaklassificering. Vidare föreslås åtgärder som syftar till att förstärka samarbetet mellan de myndigheter som är inblandade i det utredningsarbete som föregår ett sådant beslut.

Slutligen föreslås ett förtydligande i narkotikalagstiftningen av bestämmelserna om lagligt innehav av narkotika.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor	4
2.2	Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)	6
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	7
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:599) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	8
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:610) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	10
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:602) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	11
2.7	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)	12
2.8	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)	13
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus	14
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall	16
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	17
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård	19
2.13	Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (1992:859)	21
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika	22
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll	23
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	24
3	Ärendet och dess beredning	26
4	Narkotikautvecklingen	26
5	Den rättsliga regleringen av narkotika m.m.	28
5.1	FN:s konventioner om narkotika	28
5.2	Gällande svenska bestämmelser om narkotika	29
5.3	Den rättsliga regleringen av vissa andra droger	30
6	En förstärkt kontroll av syntetiska droger m.m.	32
6.1	Ändringar i narkotikastrafflagen	32
6.2	Lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor	37

6.3	Utredningen av nya droger m.m.....	41	Prop. 1997/98:183
6.4	Vissa andra lagstiftningsfrågor.....	44	
7	Ekonomiska konsekvenser.....	46	
8	Författningskommentar.....	47	
8.1	Förslaget till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor	47	
8.2	Förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64).....	50	
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.....	50	
8.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:599) om ändring i lagen (19974:203) om kriminalvård i anstalt.....	50	
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:610) om ändring i lagen (19974:203) om kriminalvård i anstalt.....	51	
8.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:602) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	51	
8.7	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620).....	51	
8.8	Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).....	51	
8.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus	52	
8.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall	52	
8.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.....	52	
8.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.....	52	
8.13	Förslaget till lag om ändring i läkemedelslagen (1992:859).....	53	
8.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika	53	
8.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll	53	
8.16	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	54	
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian (Ds 1997:70) Kontroll av syntetiska droger.....	55	
Bilaga 2	Departementspromemorians lagförslag.....	57	
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	68	
Bilaga 4	Lagrådets yttrande.....	90	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 juni 1998	93	
	Rättsdatablad.....	94	

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till

1. lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
2. lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64),
3. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
4. lag om ändring i lagen (1998:599) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
5. lag om ändring i lagen (1998:610) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
6. lag om ändring i lagen (1998:602) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
7. lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
8. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
9. lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus,
10. lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
11. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
12. lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,
13. lag om ändring i läkemedelslagen (1992:859),
14. lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika,
15. lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll,
16. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller varor som på grund av sina inneboende egenskaper medför fara för människors liv eller hälsa och som används eller kan antas användas i syfte att uppnå berusning eller annan påverkan.

Regeringen föreskriver på vilka varor lagen skall tillämpas.

2 § Lagen skall inte tillämpas på

1. varor som är narkotika enligt narkotikastrafflagen (1968:64),
2. sådana medel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller

3 § Varor som avses i denna lag får inte

1. införas till landet,
2. överlåtas,
3. framställas,
4. förvärvas i överlåtelsesyfte,
5. bjudas ut till försäljning, eller
6. innehas.

Första stycket tillämpas inte om Läkemedelsverket för ett särskilt fall har meddelat tillstånd till hantering för ett vetenskapligt eller industriellt ändamål.

4 § Den som uppsåtligen bryter mot 3 § 2–6 döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Om straff för olovlig införsel finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

5 § Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av dem samt vinning av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

För beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag tagits i beslag. Tiden för att anmäla missnöje skall dock räknas från dagen för förordnandet.

6 § Läkemedelsverkets beslut enligt 3 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.2 Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen
(1968:64)

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *starkt vanebildande* egenskaper eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller

2. av regeringen har förklarats *skola anses* som narkotika enligt lagen.

8 §¹

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *beroendeframkallande* egenskaper *eller euforiserande effekter* eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper *eller effekter* och som

2. av regeringen har förklarats *vara att anse* som narkotika enligt lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Senaste lydelse 1992:861.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En intagen är, om inte annat för-
anleds av medicinska eller lik-
nande skäl, skyldig att på anma-
ning lämna blod-, urin- eller ut-
andningsprov för kontroll av att
han inte är påverkad av beroende-
framkallande medel eller något
sådant dopningsmedel som avses i
1 § lagen (1991:1969) om förbud
mot vissa dopningsmedel.

Föreslagen lydelse

52 d §²

En intagen är, om inte annat
föranleds av medicinska eller lik-
nande skäl, skyldig att på anma-
ning lämna blod-, urin- eller ut-
andningsprov för kontroll av att
han inte är påverkad av beroende-
framkallande medel eller något
sådant dopningsmedel som avses i
1 § lagen (1991:1969) om förbud
mot vissa dopningsmedel *eller*
någon sådan vara som omfattas av
lagen (1998:000) om förbud mot
vissa hälsofarliga varor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lagen omtryckt 1990:1011.

² Senaste lydelse 1995:492.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:599) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 11, 14 och 34 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i paragrafernas lydelse enligt lagen (1998:599) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen medges att få vistas utanför anstalten under arbetstid för att utföra arbete, delta i undervisning eller utbildning, erhålla behandling eller delta i någon annan särskilt anordnad verksamhet.

Sådan vistelse får dock inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. För vistelsen får ställas de villkor som kan anses nödvändiga.

Sådan vistelse får dock inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*. För vistelsen får ställas de villkor som kan anses nödvändiga.

Vid prövningen av medgivande för en intagen att utföra arbete eller delta i någon annan särskilt anordnad verksamhet utanför anstalten skall särskilt beaktas, om den intagne behöver inskolning i arbetslivet eller om ett medgivande annars kan antas väsentligt förbättra hans möjligheter att försörja sig efter frigivningen.

Av 7 § följer att beslut enligt denna bestämmelse om vistelse utanför anstalten inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

14 §

En intagen skall ges tillfälle till lämplig fritidssysselsättning. Han bör uppmuntras att ägna sig åt egna intressen som kan bidra till hans utveckling. I den utsträckning det lämpligen kan ske bör han få möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. Hans behov av förströelse bör tillgodoses i skälig omfattning.

Om det lämpligen kan ske, bör en intagen ges tillfälle att vistas utanför anstalten för att på fritiden delta i sådan föreningsverksamhet eller annan liknande verksamhet som är ägnad att underlätta anpassningen i samhället. För sådan vistelse får ställas de villkor som kan anses nödvändiga. Därvid kan föreskrivas att den intagne skall stå under tillsyn.

Sådan vistelse utanför anstalten får inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

Av 7 § följer att beslut enligt andra stycket om vistelse utanför anstalten inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

Sådan vistelse utanför anstalten får inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.*

34 §

Kan en intagen genom vistelse utanför anstalt bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället, kan han få medgivande att för ett sådant ändamål vistas utanför anstalten under lämplig tid, om det finns särskilda skäl. Därvid skall särskilt beaktas om den intagne behöver vård eller annan behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel.

För vistelsen skall de villkor ställas som kan anses nödvändiga. I samband med vård eller någon annan behandling får det föreskrivas att den intagne skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Om det finns särskilda skäl kan i samband med beslut enligt första stycket meddelas föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket 3 brottsbalken att gälla för tid efter villkorlig frigivning.

Vistelse utanför anstalt för vård eller behandling bör inte påbörjas så tidigt att den planerade vård- eller behandlingstiden blir kortare än den beräknade återstående verkställighetstiden.

Av 7 § följer att beslut enligt denna bestämmelse inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

För vistelsen skall de villkor ställas som kan anses nödvändiga. I samband med vård eller någon annan behandling får det föreskrivas att den intagne skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.* Om det finns särskilda skäl kan i samband med beslut enligt första stycket meddelas föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket 3 brottsbalken att gälla för tid efter villkorlig frigivning.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:610) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 63 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i paragrafens lydelse enligt lagen (1998:610) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

63 §

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel får omhändertas,

Alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor får omhändertas,

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända,
3. om de medförs av någon som skall tas in i kriminalvårdsanstalt, eller
4. om de annars påträffas inom anstalt och det inte finns någon känd ägare till dem.

Den lokala kriminalvårdsmyndigheten skall låta förstöra eller sälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas även i fråga om injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller staten.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar skall genom den lokala kriminalvårdsmyndighetens försorg göras räntebärande men får inte disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvistelsens slut, om det inte finns särskilda skäl.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:602) om
ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av
häktade och anhållna m.fl.

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. i paragrafens lydelse enligt lagen (1998:602) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 c §

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skärligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel *eller* sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skärligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

2.7 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(1980:620)

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (1980:620)¹ skall införas en ny paragraf, 65 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

65 b §

Om socialnämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel, skall nämnden utan dröjsmål anmäla detta till Folkhälsoinstitutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lagen omtryckt 1988:871.

2.8 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall införas en ny paragraf, 31 a §, samt närmast före denna en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Underrättelseskylldighet

31 a §

Om en nämnd som utövar ledningen av hälso- och sjukvården enligt 10 eller 22 § i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel, skall nämnden utan dröjsmål anmäla detta till Folkhälsoinstitutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 2, 3 och 4 §§ lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Den som är intagen för vård får inte inneha alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel. Han får inte heller inneha injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Den som är intagen för vård får inte inneha alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*. Han får inte heller inneha injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

3 §¹

Verksamhetschefen får ställa följande villkor för att ta in någon på sjukhuset för vård av missbruk av beroendeframkallande medel, om det behövs för att hindra att patienten har tillgång till sådana medel eller föremål som anges i 2 §. De villkor som avses är krav på

Verksamhetschefen får ställa följande villkor för att ta in någon på sjukhuset för vård av missbruk av beroendeframkallande medel, om det behövs för att hindra att patienten har tillgång till sådana medel, *varor* eller föremål som anges i 2 §. De villkor som avses är krav på

1. att patienten underkastar sig kroppsvisitation eller yttlig kroppsbesiktning,
2. att patienten medger undersökning av vad han innehar eller får sig tillsänt.

4 §²

Sådana berusningsmedel och föremål som anges i 2 § får omhändertas

Sådana berusningsmedel, *varor* och föremål som anges i 2 § får omhändertas

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända, eller
3. om de påträffas utan att det finns någon känd ägare till dem.

¹ Senaste lydelse 1996:796.

² Senaste lydelse 1996:796.

Verksamhetschefen skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Prop. 1997/98:183
Belopp som erhållits vid försäljningen skall tillfalla staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 31 och 36 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Den som vårdas enligt denna lag i ett LVM-hem får inte inneha alkoholhaltiga drycker, narkotika *eller* flyktiga lösningsmedel eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika. Han får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom som nu angetts, får den omhändertas.

Den som vårdas enligt denna lag i ett LVM-hem får inte inneha alkoholhaltiga drycker, narkotika, flyktiga lösningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika. Han får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom som nu angetts, får den omhändertas.

36 §

Har alkoholhaltiga drycker, narkotika *eller* flyktiga lösningsmedel omhändertagits enligt 31 eller 35 § eller påträffats inom ett LVM-hem utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagnen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Har alkoholhaltiga drycker, narkotika, flyktiga lösningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 31 eller 35 § eller påträffats inom ett LVM-hem utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagnen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 16 och 20 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får inte inneha narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika. Den unge får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertagas.

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får inte inneha narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika. Den unge får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertagas.

20 §

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller har sådan egendom påträffats inom ett hem för särskilt noggrann tillsyn utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.. Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller har sådan egendom påträffats inom ett hem för särskilt noggrann tillsyn utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel narkotika. Prop. 1997/98:183

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 21 och 24 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

En patient får inte inneha
1. narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel,

2. injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen,

3. andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, eller

4. annan egendom som kan skada honom själv eller någon annan eller vara till men för vården eller ordningen på vårdinrättningen.

Påträffas sådan egendom som avses i första stycket, får den omhändertas.

En patient får inte inneha
1. narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,*

24 §

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel omhändertagits enligt 21 eller 22 § eller har sådan egendom påträffats där patienter intagits för tvångsvård utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall chefsöverläkaren låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Detsamma gäller i fråga om injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, och i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 21 eller 22 § eller har sådan egendom påträffats där patienter intagits för tvångsvård utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall chefsöverläkaren låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Detsamma gäller i fråga om injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, och i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Prop. 1997/98:183

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.13 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen
(1992:859)

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 1 § läkemedelslagen (1992:859) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med läkemedel avses i denna lag varor som är avsedda att tillföras människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symtom på sjukdom eller att användas i likartat syfte.

Med radioaktiva läkemedel avses läkemedel som avger joniserande strålning. Till radioaktiva läkemedel räknas inte slutna strålkällor.

I fråga om narkotiska läkemedel och om läkemedel som utgör dopningsmedel tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

I fråga om narkotiska läkemedel, om läkemedel som utgör dopningsmedel och om läkemedel som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 2 och 7 §§ lagen (1992:860) om kontroll av narkotika skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Narkotika får importeras, tillverkas, exporteras, *utbjudas* till försäljning, överlåtas eller innehas endast för medicinskt *eller* vetenskapligt ändamål.

Narkotika får importeras, tillverkas, exporteras, *bjudas ut* till försäljning, överlåtas eller innehas endast för medicinskt, vetenskapligt *eller annat samhällsnyttigt ändamål som är särskilt angeläget.*

7 §

Narkotika får innehas endast av

1. den som har rätt att handla med varan,
2. en föreståndare för en vetenskaplig institution som ägs eller stöds av staten eller en kommun, i den mån varan behövs för vetenskaplig forskning, undersökning eller undervisning,
3. en befattningshavare vid försvarsmakten enligt särskilda bestämmelser, *eller*
4. den som fått varan utlämnad till sig enligt 6 § första stycket eller medgetts import enligt 3 § första stycket.

3. en befattningshavare vid försvarsmakten enligt särskilda bestämmelser,
4. den som fått varan utlämnad till sig enligt 6 § första stycket eller medgetts import enligt 3 § första stycket, *eller*

5. den som fått särskilt tillstånd till det för utbildningsändamål eller något annat samhällsnyttigt ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel *samt* sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *samt sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.*

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel *eller varor* som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 1996:784.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om
Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett
annat land inom Europeiska unionen

Prop. 1997/98:183

Härigenom föreskrivs att 3, 4 och 7 §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1998:397) om strategiska produkter,

2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,

3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

5. injektionssprutor och kanyler,

6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nit-handskar, batonger, karatepinnar, blydaggas, spikklubbor och liknande,

8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4–6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,

9. hundar och katter för annat ändamål än handel,

10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738), teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. samt tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),

11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

13. varor som avses i lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

¹ Senaste lydelse 1998:509.

4 §

Anmälningsskyldighet föreligger

1. för den som utan erforderligt tillstånd, eller med stöd av tillstånd som föranletts av vilseledande uppgift, från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 3, 5–8 och 10.

2. för den som från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 1, 4, 9, 11 och 12.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Generaltullstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

7 §²

För kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt denna lag, eller att deklarationsskyldigheten enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från ett land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3–12 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land,

2. handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till ett annat EU-land, eller av den som kan anmanas att stanna enligt 5 § första stycket 2.

Ytterligare bestämmelser om befogenheter bl.a. avseende kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

² Senaste lydelse 1998:509.

Regeringen beslutade den 20 mars 1997 att det inom Socialdepartementet skulle tillsättas en arbetsgrupp med uppgift att utreda frågan om kontroll av syntetiska droger och andra farliga ämnen som används i berusnings-syfte samt av ämnen som kan omvandlas till narkotika eller som används vid tillverkning av narkotika (s.k. prekursorer).

I november 1997 redovisade arbetsgruppen sin rapport i departementspromemorian *Kontroll av syntetiska droger m.m.* (Ds 1997:70). En sammanfattning av departementspromemorian finns i *bilaga 1*. De lagförslag som lades fram i promemorian finns i *bilaga 2*.

Departementspromemorian har remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i propositionen. En remissammanställning finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S97/8321/IFO).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 maj 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de förslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådet har i allt väsentligt godtagit förslagen men har förordat vissa ändringar av huvudsakligen lagteknisk natur. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. Därutöver har vissa ändringar, främst av redaktionell art, gjorts. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6 samt i författningskommentaren till de lagrum som ändrats med anledning av Lagrådets synpunkter.

4 Narkotikautvecklingen

I tusentals år har narkotika använts som läkemedel och som rusgivande medel. Som narkotika anses varor med skiftande ursprung: växter och växtmaterial (t.ex. cannabis), svampar, kemiska ämnen som förekommer i växtmaterial (t.ex. morfin), syntetiskt tillverkade droger (t.ex. amfetamin) och bruksfärdiga beredningar (t.ex. tabletter). I Sverige har narkotikamissbruket utvecklats under 1900-talet. På 1930-talet förekom avgränsade grupper som missbrukade centralstimulerande medel och opiater (i slutet av 1930-talet fanns ett 70-tal kända narkotikamissbrukare i landet). Ungdomsnarkomani eller gängnarkomani började uppträda i slutet av 1950-talet. På 1960-talet började amfetamin användas i missbrukssyfte i allt större omfattning och vanan att injicera drogen spreds. Under samma decennium introducerades LSD på marknaden och haschrökning blev populärt i vissa ungdomsgrupper. Heroinmissbruket nådde Sverige på allvar 1975 men förekom fram till 1992 främst i storstadsområdena.

Cannabis är idag alltså det vanligast förekommande narkotiska missbruksmedlet. De centralstimulerande medlen dominerar injektionsmissbruket. I en inventering som gjordes 1992 uppskattades antalet personer med tungt narkotikamissbruk i landet till mellan 14 000 och 20 000 (om siffrorna är korrekta innebär detta en ökning med cirka 40 % från 1979). Denna typ av inventeringar behäftas emellertid alltid med en

mängd osäkerhetsfaktorer. Men från att så sent som i början av 1950-talet ha varit ett tämligen begränsat fenomen betraktas narkotika idag som ett av vårt lands allvarligaste samhällsproblem.

På 1990-talet har konsumtionen av *syntetisk narkotika* ökat inom bl.a. EU:s medlemsländer. Det är särskilt unga människor som står för den ökade konsumtionen. Preferensen för syntetisk narkotika beror sannolikt på en mängd faktorer som skiljer den från den traditionella, växtbaserade. Bland dessa faktorer kan följande nämnas.

Den syntetiska narkotikan hör i många länder ihop med ungdomskulturen och framställs inom denna som något positivt. Budskapet är att den syntetiska narkotikan i det närmaste är socialt accepterad och säkrare än t.ex. kokain och heroin. Särskilt MDMA (ecstasy) uppfattas som en "lovedrug". Det finns ingen stark koppling till egendoms- eller våldsbrottslighet. Risken för effekterna på hälsan underskattas gravt.

Alla "ingredienser" som behövs för tillverkningen finns tillgängliga inom EU. Narkotikan kan tillverkas lokalt där den skall konsumeras. För småskalig tillverkning krävs i många fall ingen avancerad utrustning och endast enkla lokaler erfordras: källarlokalerna eller t.o.m. husvagnar duger. "Recept" finns fritt tillgängliga på Internet och i undergroundlitteratur. Eftersom tillverknings- och transportkostnader kan hållas nere är vinsterna för tillverkare och distributörer höga.

De vanligaste syntetiska drogerna är amfetamin-strukturer (analoger) och strukturer som skiljer sig mycket litet från dessa, t.ex. MDMA. De effekter som den amfetaminbaserade stimulantian ger – uthållighet, vakenhet och förbättrade fysiska prestationer – gör den attraktiv, inte bara för att intas i förströelsesyfte, utan även för att bättre kunna klara av press på arbetet och för att kunna öka prestationerna i idrottssammanhang. Preparat med amfetaminliknande struktur har idag mycket få legala användningsområden. Preparaten används inom tre medicinska områden: vid behandling av koncentrationsstörningar, ätstörningar och narkolepsi. Även dessa användningsområden är kontroversiella och i Sverige används preparaten endast undantagsvis och under mycket kontrollerade former.

Stimulantia med amfetaminliknande struktur är i samtliga fall av syntetiskt ursprung vilket innebär att de framställs genom kemiska processer i laboratorium. Genom att byta ut någon eller några av kemikalierna vid tillverkningen kan man på ett relativt enkelt sätt få fram nya varianter (analoger) av amfetaminer. Detta sätt att tillverka nya analoger brukar kallas "drugs designing" och de droger som erhålls "designer drugs". Fenomenet med drugs designing kan även iaktas beträffande andra drogtyper än amfetaminer, som t.ex. fentanyler och petidiner.

Antalet möjliga amfetaminanaloger som kan framställas är mycket stort och de allra flesta har inte genomgått någon klinisk prövning och är följaktligen inte dokumenterade i den vetenskapliga litteraturen. Den "prövning" som nu görs av ungdomar i miljöer där t.ex. MDMA-liknande preparat säljs är därför särskilt farlig. Verkan på individen vid intag av någon av dessa droger är många gånger helt oförutsägbar.

Flera droger med amfetaminliknande strukturer har återfunnits i missbrukarmiljöer i ett antal länder inom EU. Några av dessa droger kontrolleras av internationella konventioner och nationella lagar medan

andra faller utanför. I Sverige har för närvarande fyra icke narkotikaförklarade och amfetaminliknande droger anträffats vid beslag (BDB, BDMPEA, MBDB och MDDM).

Prop. 1997/98:183

5 Den rättsliga regleringen av narkotika m.m.

5.1 FN:s konventioner om narkotika

Inom FN har antagits tre konventioner på narkotikaområdet; 1961 års allmänna narkotikakonvention (SÖ 1964:59), 1971 års konvention om psykotropa ämnen (SÖ 1972:42) och 1988 års konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (narkotikabrottskonventionen, SÖ 1991:41). Ett tilläggsprotokoll till den allmänna narkotikakonventionen antogs 1972 (SÖ 1972:41). Sverige har ratificerat samtliga konventioner.

Den allmänna narkotikakonventionen kontrollerar främst de traditionella, växtbaserade, narkotiska medlen. De varor som omfattas finns upptagna i fyra till konventionen fogade förteckningar. Någon övergripande förklaring av vad som skall anses som narkotika ges inte. I förteckning I upptas varor med beroendeframkallande egenskaper, vilka medför allvarlig risk för missbruk (bl.a. cannabis, kokain, morfin, opium och heroin). Förteckning II innehåller varor som vanligtvis används i medicinskt syfte och som har en lägre missbruksrisk (t.ex. kodein). Vissa beredningar, dels av varor i förteckning II, dels av bl.a. kokain, morfin och opium återfinns i förteckning III. Enligt WHO föreligger i princip ingen risk för missbruk av beredningarna, varför den internationella kontrollen är mild. Förteckning IV, slutligen, innehåller de farligaste av de varor som redan listats i förteckning I. Dessa har, menar man, mycket ringa medicinskt och terapeutiskt värde, och anses som särskilt skadliga (heroin, cannabis m.fl.).

Konventionen om psykotropa ämnen kontrollerar i största utsträckning syntetiska substanser. De ämnen som omfattas finns upptagna i konventionens fyra förteckningar. I vilken förteckning ett ämne upptas beror på relationen mellan två variabler: dess terapeutiska värde och risken för folkhälsan. Förteckningarna utgör en glidande skala, där förteckning I omfattar substanser som löper mycket stor risk att missbrukas, innebär ett särskilt allvarligt hot mot folkhälsan och som har ett ringa terapeutiskt värde (t.ex. LSD, Psilocybin och MDMA) medan förteckning IV upptar substanser som kan missbrukas men som innebär ett mindre allvarligt hot mot folkhälsan och som vanligen har ett stort terapeutiskt värde (främst lugnande, smärtlindrande och sömngivande preparat). De flesta preparat av amfetaminkaraktär återfinns i förteckningarna I eller II.

Konventionerna från 1961 och 1971 använder sig således av två olika begrepp: narkotika och psykotropa ämnen. Någon helt klar distinktion mellan begreppen låter sig inte göras på annat sätt än genom att hänvisa till förteckningarna i respektive konvention. De båda konventionernas syfte är att medverka till att narkotika endast används för medicinska och vetenskapliga ändamål, att förebygga missbruk och att i vart fall begränsa de skadliga effekterna av missbruk. Konventionsparterna åtar sig att

begränsa tillverkning och import till vad som behövs för den legala förbrukningen samt åläggs att genomföra olika former av kontroll för tillverkning, handel och distribution. Kontrollnivån är kopplad till de olika förteckningarna och vilken kontroll som gäller för en viss vara beror på i vilken förteckning den är upptagen. Det åligger parterna att straffbelägga vissa förfaranden för att motverka illegal narkotikahandtering. Parterna har alltid rätt att införa striktare eller strängare kontrollbestämmelser än vad konventionerna föreskriver.

Narkotikabrottskonventionen tillskapades för att förstärka det internationella samarbetet ytterligare och för att effektivisera insatserna mot den internationella narkotikabrottsligheten. De straffbestämmelser parterna åtar sig att införa sträcker sig längre än åtagandena enligt de båda andra konventionerna. Parterna förbinder sig att straffbelägga en mängd förfaranden, bl.a. illegal produktion, tillverkning och försäljning samt förfaranden som innebär att vinsterna från den illegala narkotikamarknaden döljs eller omsätts. Konventionen betonar betydelsen av bistånd mellan parterna och behandlar bl.a. frågor om internationellt rättsligt samarbete.

5.2 Gällande svenska bestämmelser om narkotika

De författningar som reglerar hanteringen av narkotika är i huvudsak narkotikastrafflagen (1968:64), läkemedelslagen (1992:859), lagen (1992:860) om kontroll av narkotika och lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (*varusmuggningslagen*). Till dessa ansluter bl.a. föreskrifter i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika samt vissa detaljföreskrifter som Läkemedelsverket meddelat.

Begreppet narkotika definieras i narkotikastrafflagen. Läkemedelslagen innehåller de grundläggande bestämmelserna om den legala hanteringen av narkotiska läkemedel. I den mån inte annat är särskilt föreskrivet skall läkemedelslagens regler tillämpas. Ytterligare bestämmelser om den legala hanteringen av narkotiska varor återfinns i lagen om kontroll av narkotika. Narkotikastrafflagen och varusmuggningslagen innehåller ansvarsbestämmelser för olovliga förfaranden med narkotika.

Vad som avses med narkotika definieras således idag i 8 § narkotikastrafflagen. Av denna bestämmelse framgår att med narkotika menas *läkemedel eller hälsofarliga varor med starkt vanebildande egenskaper*, men även varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper. En ytterligare förutsättning är att det är fråga om varor som på denna grund *antingen är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige biträtt eller av regeringen förklarats skall anses som narkotika*. Utöver de varor som kontrolleras enligt FN:s konventioner kan således regeringen besluta att ytterligare varor, som uppfyller kriterierna i 8 §, skall anses som narkotika. De varor regeringen förordnat skall anses som narkotika återfinns i bilaga 1 till förordningen om kontroll av narkotika. Vissa av dem omfattas numera även av FN:s konventioner.

I Sverige anses fler varor som narkotika än enligt de internationella konventionerna. Framför allt rör det sig om olika typer av sömnmedel och lugnande medel men även t.ex. de ovanjordiska delarna av växten kat

och svampen toppslätskivling. Samtliga de varor som enligt 8 § narkotikastrafflagen utgör narkotika – dvs. både de som omfattas av FN:s konventioner och de som av regeringen har förklarats som narkotika återfinns i Läkemiddelsverkets föreskrifter och förteckningar över narkotika, LVFS 1997:12 och 1997:15. Förteckning I innehåller sådana varor som normalt saknar legala användningsområden, medan de varor som upptagits i förteckningarna II-IV kan användas i medicinskt syfte. Varorna i förteckning V, slutligen, omfattas inte av de internationella konventionerna (vilket f.ö. inte heller samtliga varor i övriga förteckningar gör) och vid export och import av dessa gäller en något mildare kontroll än för de övriga varorna. I narkotikaförteckningarna ingår en mängd varor med olika effekter och av olika ursprung: cannabispreparat, opiater, centralstimulerande medel, hallucinogener samt lugnande medel och sömnmedel. Som narkotika räknas inte beredningar avsedda för medicinskt eller vetenskapligt bruk som innehåller vissa, i 2 § LVFS 1997:12, närmare specificerade substanser i bestämda doser (t.ex. vissa kodeinpreparat). Läkemedel godkända för försäljning som innehåller ämnen ur förteckning IV eller V klassificeras som narkotika endast i den mån Läkemiddelsverket så beslutat. För en närmare genomgång av de olika varor som anses som narkotika hänvisas till departementspromemorian Kontroll av syntetiska droger m.m. – Ds 1997:70, sid. 51 ff.

5.3 Den rättsliga regleringen av vissa andra droger

Det förekommer en mängd kemiska substanser som används i berusningssyfte, men som inte är möjliga att narkotikaklassificera. Några sådana substanser är t.ex. amylnitrit (säljs för berusningsändamål under namn som poppers, snappers m.fl.), ketamin och GHB (gamma-hydroxybutyrat).

Amylnitrit vidgar blodkärlen och användes tidigare i behandlingen av kärlkramp. Medlet används emellertid inte längre som läkemedel i Sverige. På 70-talet blev drogen populär i amerikanska subkulturer kring diskotek och homosexklubbar. Preparatet tillhandahålls vanligtvis i små glasampuller och intas genom sniffning. Det ger en mycket kortvarig starkt berusande effekt. Biverkningar är blodtrycksfall, huvudvärk, svimningar och kräkningar. Eftersom drogen oftast tillverkas illegalt kan den vara uppblandad med andra substanser och effekterna svåra att förutse.

Ketamin har ett legalt användningsområde som anestesimedel inom veterinärmedicinen. Preparatet används även, framförallt av ungdomar, som s.k. partydrog. Det kan både drickas, sniffas och injiceras och ger hallucinogena och smärtstillande effekter. Drogen sänker hjärtrytmen och större doser kan leda till att syretillförseln till hjärna och muskler blir alltför låg. En överdos kan medföra att hjärtat stannar.

GHB förekommer naturligt i de flesta vävnader, inte minst i den mänskliga hjärnan. GHB kan både bildas ur och ombildas till GABA (gamma-amino-smörsyra), en mycket viktig signalsubstans som hämmar nervcellsaktiviteten i hjärnan. I somliga länder används GHB som anestesimedel och vid vissa sömnrubbingar. Det har visats – i små studier – att GHB kan öka frisättningen av tillväxthormon hos unga och friska för-

sökspersoner. GHB påstås ha viss centralstimulerande effekt och används därför i vissa kretsar som berusningsmedel. Preparatet kan intas intravenöst eller oralt. Missbruk kan leda till medvetlöshet och allvarlig hjärt- och andningsdepression med risk för dödlig utgång.

En annan varugrupp som används i berusningssyfte är de s.k. örtdrogerna. Deras innehåll är synnerligen varierande: det rör sig om hundratals olika näringspreparat, hälsokostmedel, örter, medicinalväxter och ibland även syntetiska farmaceutiska preparat (med eller utan dokumenterade effekter). I medlen kan t.ex. förekomma koffein, guaranaextrakt (ursprungligen brasiliansk koffeindryck som tillsammans med socker ger en uppiggande effekt), nootropa medel (vilka påstås förbättra mentala processer), vitaminer och ginseng. Den enda klart urskiljbara gemensamma faktorn för dessa preparat är att de utbjuds till försäljning under uppgivande av en berusande effekt. Preparaten ges av försäljarna gärna fantasifulla namn, som för tankarna till syntetisk narkotika, exempelvis "Mind Bandits" eller "Druids Dream". Försäljningen sköts ofta via hem-sidor på Internet eller genom flygblad och försäljarna saknar fast försäljningsställe och uppger endast en boxadress. Örtdrogerna används för sig, men ibland även som komplement till MDMA eller LSD. Det förekommer även att örtdroger kombineras med anabola steroider.

Då varken de ovan nämnda kemiska substanserna eller örtdrogerna uppfyller kriterierna i 8 § narkotikastrafflagen för vad som anses som narkotika kan de inte kontrolleras med hjälp av narkotikalagstiftningen (om en ört drog innehåller något narkotikaklassificerat ämne omfattas den dock av nämnda lagstiftning). Däremot kan de olika preparaten falla in under andra regelverk och den kontroll dessa erbjuder, t.ex. läkemedelslagen (1992:859), lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (*dopningslagen*) eller livsmedelslagen (1971:511).

Läkemedelsverket har, enligt 3 § läkemedelslagen och 2 § läkemedelsförordningen, möjlighet att besluta att läkemedelslagen helt eller delvis även skall tillämpas på *en vara eller varugrupp som inte är läkemedel* men som i fråga om egenskaper eller användning står läkemedel nära (under förutsättning att ett sådant beslut är påkallat från hälso- och sjukvårdssynpunkt). Dylika beslut har bl.a. meddelats beträffande GHB och amylnitrit, vilka således nu omfattas av läkemedelslagens kontrollsystem.

Enligt 1 § dopningslagen omfattar lagen syntetiska anabola steroider, testosteron och dess derivat, tillväxthormon samt kemiska substanser som ökar produktion och frigörelse av testosteron och dess derivat eller av tillväxthormon. Medicinska försök har visat att GHB bl.a. ökar frisättningen av tillväxthormon. GHB torde härmed omfattas av dopningslagens kontroll.

Livsmedel är reglerade av åtskilliga EG-bestämmelser på området. De svenska författningarna måste stå i överensstämmelse med vad som stadgas där. Bestämmelser om livsmedel återfinns huvudsakligen i livsmedelslagen (1971:511) och därtill knutna lagar, förordningar och föreskrifter. Med livsmedel förstås, enligt 1 § livsmedelslagen, matvara, dryckesvara, njutningsmedel eller annan vara som är avsedd att förtäras av människor med undantag av vara på vilken läkemedelslagen är tillämplig. Definitionen omfattar härigenom det mesta som på ett eller annat sätt passerar munnen och innefattar även sådant som i dagligt tal

inte brukar betecknas som livsmedel, t.ex. kryddor, vin och sprit, viss typ av tobak, konfektyrer m.m. Hit räknas även sådana hälsokostpreparat och liknande produkter, t.ex. kosttillskott, som är avsedda att intas via munnen och som inte omfattas av läkemedelslagen. Slutligen omfattas även örtdroger (under förutsättning av de inte innehåller narkotika, då de omfattas av narkotikaregleringen) av definitionen.

6 En förstärkt kontroll av syntetiska droger m.m.

6.1 Ändringar i narkotikastrafflagen

Regeringens förslag: Narkotikadefinitionen i narkotikastrafflagen (1968:64) ändras på så sätt att uttrycket ”starkt vanebildande egenskaper” byts ut mot ”beroendeframkallande egenskaper”. Vidare utvidgas definitionen till att också omfatta varor med euforiserande effekter.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Hovrätten över Skåne och Blekinge, Huddinge tingsrätt, Åklagarmyndigheten i Stockholm, Åklagarmyndigheten i Västerås, Rikspolisstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Livsmedelsverket, Föräldraföreningen Mot Narkotika och Riksförbundet narkotikafritt samhälle (RNS)* tillstyrker utredningens förslag.

Gävle tingsrätt, Domstolsverket och Cenralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) stöder utredningens förslag i allmänhet men är tveksamma till uttrycket euforiserande effekter och ifrågasätter om begreppet är tillräckligt klart och avgränsat. *CAN* framhåller att eufori inte alltid kan ses som något negativt och hälsofarligt.

Riksåklagaren avstyrker utredningens förslag och framhåller bl.a. att konsekvenserna av de föreslagna förändringarna inte är helt överblickbara.

Skälen för regeringens förslag: Narkotikamissbruk är ett av samhällets största problem. I många fall medför missbruk att både brukarens hälsa och sociala situation raseras snabbt. Konsumtionen av syntetisk narkotika har ökat under 1990-talet, främst bland unga människor. Inom vissa ungdomsgrupper framställs de syntetiska drogerna som något socialt accepterat och tämligen harmlöst. I själva verket är missbruk av sådana droger mycket farligt; man befarar t.ex. att vissa av dem kan medföra risk för bestående hjärnskador. Även om narkotikamissbruket är ett mindre problem i Sverige än i många andra länder i Europa är utvecklingen oroväckande och måste tas på allvar. Mot denna bakgrund är det av stor vikt att det för de nya syntetiska drogerna finns en väl fungerande kontrollagstiftning.

Den nuvarande lagstiftningen, enligt vilken en vara anses som narkotika antingen efter upptagande i FN:s konventioner eller efter regeringens förordnande (vilket skall föregås av ett omsorgsfullt utredningsförfarande), medför att nya varor under ett övergångsskede kan falla utanför

narkotikalagstiftningens tillämpningsområde och att t.ex. tillverkning och försäljning under denna tid kan vara straffria.

Att med övergripande termer adekvat definiera samtliga de substanser, beredningar och växtdelar som idag är klassificerade som narkotika är ingen lätt uppgift. Enligt nu gällande definition fordras, för att en vara skall anses som narkotika, bl.a. att det är fråga om ett läkemedel eller en hälsofarlig vara med starkt vanebildande egenskaper. Definitionen skapades vid tiden för Sveriges tillträde till FN:s allmänna narkotikakonvention och bottnar sannolikt i de diskussioner som fördes inom WHO i samband med tillkomsten av konventionen. I stort sett alla varor som omfattas av den allmänna narkotikakonventionen har starkt vanebildande egenskaper. Det är även klarlagt att det stora flertalet av de varor som omfattas av FN:s konvention om psykotropa ämnen har sådana egenskaper. Detta kan dock diskuteras beträffande vissa av de substanser som omfattas av den senare konventionen. Det är sålunda tveksamt om t.ex. LSD kan anses som starkt vanebildande, och det är oklart om beroende utvecklas för MDMA.

Den nuvarande narkotikadefinitionen kan alltså inte längre anses fullt adekvat och regeringen anser det angeläget att bringa den i överensstämmelse med den faktiska rättsutvecklingen, så att den klart täcker alla de varor som numera anses som narkotika.

Beroendeframkallande egenskaper

Utformningen av den rådande narkotikadefinitionen har, som nämnts, sannolikt i hög grad påverkats av de diskussioner som förevar inom WHO i samband med tillkomsten av den allmänna narkotikakonventionen. Inom WHO skilde man inledningsvis mellan "addiction" och "habituation"; "habit-forming drugs" ansågs inte fullt lika skadliga som "addiction-forming drugs". Senare konstaterade man dock att det var svårt att hålla isär varugrupperna, och dessa sammanfattades i stället under begreppet "dependence-producing drugs" (beroendeframkallande droger).

I Sverige kom man emellertid inte att använda sig av termen "beroendeframkallande" i narkotikadefinitionen, utan valde istället uttrycket "starkt vanebildande". "Vanebildande" bör anses mer vittomfattande än "beroendeframkallande"; "starkt vanebildande" får dock anses närma sig betydelsen av "beroendeframkallande".

Uttrycket "beroendeframkallande" används alltjämt internationellt. På den medicinska sidan har det slagit igenom även i Sverige (inom den svenska läkarutbildningen betecknar t.ex. rubriken "beroendelära" undervisningen i hur missbruk av alkohol, läkemedel och narkotika uppkommer och hur sjukdomstillstånd, sekundära till missbruk, skall behandlas). Regeringen är av uppfattningen att uttrycket "beroendeframkallande" är lämpligare än "starkt vanebildande"; dels från vetenskaplig synpunkt, dels eftersom det är det uttryck som vanligtvis används i internationella sammanhang. Dessutom är "beroendeframkallande medel" inget nytt begrepp i svensk lagstiftning. Det används som beteckning på bl.a. narkotika i brottsbalken, lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om

vård av unga m.fl. författningar. På grund av vad som ovan anförts föreslår regeringen att "starkt vanebildande" i lagtexten skall ersättas med "beroendeframkallande".

Euforiserande effekter

Regeringen anser vidare att "beroendeframkallande" bör kompletteras med ytterligare ett rekvisit för att narkotikadefinitionen med säkerhet skall täcka alla de varor som idag anses som narkotika. Egenskaper, gemensamma för samtliga nu narkotikaklassificerade varor, är emellertid svårfunna. Ett begrepp som t.ex. "centralstimulerande" täcker endast vissa av de ifrågavarande varorna. Regeringen har stannat för att "euforiserande effekter" vore en lämplig komplettering. Med eufori menas en stark känsla av lycka och välbefinnande. Eufomani, en äldre synonym till narkomani, betyder sjukligt begär efter och beroende av en lyckokänsla. Gemensamt för alla de droger som inbjuder till missbruk är att användning av dem medför eufori; samtliga nu narkotikaklassificerade varor kan ge eufori, även de hallucinogener vars beroendeframkallande egenskaper inte är helt utredda.

Det kan anföras att "euforiserande" är ett alltför positivt laddat ord för att användas för att i lagtext beskriva de varor som det nu är fråga om. Ett språkligt alternativ till "euforiserande" utgörs av "stämningshöjande". Detta ord är dock, enligt regeringens uppfattning, alltför vagt. Regeringen menar vidare att den positiva laddningen av "euforiserande" kan anses förtas av att det i lagtexten även krävs att det rör sig om läkemedel eller hälsofarliga varor.

Ytterligare en fördel med euforibegreppet är att en drogs euforiserande effekter är möjliga att fastställa innan det kan klarläggas att den är beroendeframkallande. Underlag för utredningar om en varas euforiserande effekter kan t.ex. bestå av missbrukarnas egna skildringar av effekterna samt utfallet av djurförsök.

Den nu föreslagna kompletteringen skall i första hand ses som en anpassning av lagtexten till den faktiska rättsutvecklingen, och inte som en utvidgning av narkotikalagstiftningens tillämpningsområde. Avsikten är emellertid inte att förhindra fortsatt praxisutveckling på området.

Rättssäkerhetsaspekter

Med hänsyn till narkotikalagstiftningens ingripande karaktär måste självfallet narkotikadefinitionen utformas på ett klart och entydigt sätt. Frågan är om de föreslagna förändringarna kan anses medföra att definitionen blir alltför vid eller tappar i klarhet. Att ersätta "starkt vanebildande" med "beroendeframkallande" innebär enligt regeringens uppfattning inte någon egentlig betydelseskilnad. Några problem från rättssäkerhetssynpunkt torde denna ändring inte medföra.

Vad gäller det föreslagna kompletterande rekvisitet, "euforiserande effekter", har flera remissinstanser framfört kritik mot att uttrycket är alltför vagt och vittomfattande för att kunna läggas till grund för beslut som får så ingripande konsekvenser som narkotikaklassning av preparat. De

invändningar som vissa remissinstanser har riktat mot uttrycket skulle dock enligt regeringens uppfattning även kunna riktas mot det nu gällande rekvisitet "starkt vanebildande egenskaper". Och att finna mer inskränkta termer som förmår beskriva alla de varor som idag anses som narkotika låter sig svårligen göras, då det rör sig om ett mycket stort antal substanser, beredningar, växtdelar m.m. med olikartade egenskaper och verkningar.

Euforiserande effekter kan visserligen framkallas även av varor som inte utgör narkotika, t.ex. alkohol. Regeringen föreslår dock inte någon förändring av narkotikadefinitionens grundläggande konstruktion. För att en vara skall anses som narkotika krävs inte bara att den uppfyller de grundläggande rekvisiten utan även att regeringen i förordning förklarar den som narkotika. Härigenom blir definitionen enligt regeringens mening tillräckligt tydlig och exakt för att anses tillfredsställande från bl.a. rättssäkerhetssynpunkt.

Något om generiska definitioner m.m.

Regeringen har vidare övervägt vilka ytterligare lagstiftningsåtgärder som skulle kunna vidtas för att möjliggöra en mer skyndsam reaktion från samhällets sida mot nya droger. En fråga som därvid aktualiseras är om det skulle vara möjligt att inom ramen för narkotikabegreppet använda sig av en s.k. *generisk definition*.

Genom en generisk definition narkotikaklassificeras en hel grupp av varor, vilka alla har det gemensamt att de innehåller en i definitionen närmare beskriven kemiskt aktiv substans. Vilka enskilda varor som omfattas av definitionen anges inte. Syftet med generiska definitioner är att täcka in även ännu ej introducerade missbruksmedel, varigenom det inte behövs några särskilda lagstiftningsåtgärder om en ny narkotisk vara dyker upp. Lagstiftaren kan på detta sätt ligga ett steg före den illegala marknaden.

Det kan konstateras att det inte är möjligt att definiera narkotika genom en enda eller ett fåtal generiska definitioner. Vad som kan diskuteras är att införa generiska definitioner för vissa grupper av ämnen och i övrigt liksom nu använda en uppräkningsdefinition. Frågan är dock vad man har att vinna med detta. Varje generisk definition kommer att omfatta fler varor än de man vill träffa med narkotikalagstiftningen. Det kan inte komma i fråga att döma någon till de stränga straff som förutsätts på narkotikaområdet om det aktuella ämnet är harmlöst. Nödvändiga undantag från definitionernas tillämpningsområde måste därför göras, och om inte dessa skall bli alltför vaga tvingas man till en i stort sett lika komplicerad reglering som med nuvarande system.

Regeringen har av dessa orsaker sammantaget funnit att övervägande skäl talar emot att nu införa generiska definitioner i svensk lagstiftning. Det kan dock inte uteslutas att man i framtiden, då ytterligare kunskaper erhållits om drogernas struktur m.m., kommer att kunna konstruera betydligt mer inskränkta och exakta generiska definitioner, som bl.a. skulle kunna accepteras från legalitetssynpunkt. I sådant fall får frågan övervägas på nytt.

En *analog definition* liknar en generisk på så sätt att den inte heller anger de enskilda varor som omfattas av definitionen. Den analoga definitionen är emellertid än mer vittomfattande och obestämd än den generiska. En vara anses som analog, och omfattas därmed i vart fall till en del av den kontroll som gäller för narkotika, om den väsentligen liknar en redan narkotikaklassificerad vara vad gäller struktur och effekt. En analog definition medför betydande oklarheter. Inte ens en kemist kan förutse samtliga de varor som kan komma att anses som analoga. Systemet framstår som svårhanterligt då det kan fordras att experter måste uttala sig om drogernas kemiska struktur m.m. i olika brottmål. En substans som anses som analog i ett brottmål, kanske inte anses vara det i ett annat. Mot analoga definitioner kan i övrigt riktas samma kritik som mot generiska. Med hänsyn till vad som nu redogjorts för anser regeringen att analoga definitioner inte kan övervägas för svensk del.

Något bör också nämnas om kontroll genom s.k. *nödförfaranden*, en teknik för att snabbare åstadkomma kontroll av en vara under narkotikalagstiftningen, som tillämpas i en del länder. Ett beslut om att en vara skall omfattas av ett nödförfarande brukar gälla under begränsad tid, i allmänhet omkring ett år. I avvaktan på en mer fullständig utredning om varans egenskaper omfattas den under denna tid av narkotikalagstiftningens kontroll och straffbestämmelser. Har man vid tidens utgång funnit att den är att anse som narkotika fattas beslut om narkotikaklassificering. Skulle så inte vara fallet kommer varan inte längre att omfattas av narkotikakontroll. Enligt regeringens mening medför sådana nödförfaranden oacceptabla straffrättsliga konsekvenser och kan därför inte godtas i svensk rätt.

Kontroll av prekursorer

Här bör även frågan om kontroll av s.k. prekursorer (ämnen som kan omvandlas till narkotika eller som används vid tillverkning av narkotika) beröras. Övervakningen av handeln med dessa är ett sätt att få till stånd en kontroll över den illegala narkotikatillverkningen. Arbetet med prekursorer kontroll bedrivs i huvudsak internationellt. Bl.a. har kontroll åstadkommit genom den tämligen detaljerade lagstiftning som införts inom EU. Härigenom kontrolleras en mängd ämnen, varav dock endast ett fåtal används för framställning av syntetisk narkotika. EG:s regelverk är gällande rätt i Sverige och i viss omfattning direkt tillämpligt här. Någon möjlighet för Sverige att på egen hand besluta om förändringar föreligger inte. Frågor om tillägg och ändringar i regelverket får i stället drivas inom EU, där det för övrigt f.n. pågår en revidering av de befintliga bestämmelserna med bl.a. inriktning mot att låta kontrollen omfatta ytterligare ämnen. Regeringen lägger därför inga förslag i denna del.

Regeringens förslag: Genom en ny lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor ges möjlighet att ingripa mot varor som, på grund av sina inneboende egenskaper, utan att utgöra narkotika, dopningsmedel eller godkända läkemedel medför fara för människors liv eller hälsa och som används, eller kan antas användas i syfte att uppnå berusning eller annan påverkan. Regeringen föreskriver vilka varor som skall omfattas av lagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Gävle tingsrätt, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten i Stockholm, Åklagarmyndigheten i Västerås, Rikspolisstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Statens institutionsstyrelse, Generaltullstyrelsen, Livsmedelsverket, Konsumentverket, Alna-rådet, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Föräldraföreningen Mot Narkotika och Riksförbundet narkotikafritt samhälle(RNS)* tillstyrker i princip utredningens förslag.

Riksåklagaren och Socialstyrelsen avstyrker utredningens förslag och anför bl.a. att förutsättningarna för lagens tillämpning framstår som diffusa. *Socialstyrelsen* menar att den föreslagna utvidgningen av narkotikabegreppet i narkotikastrafflagen och de andra åtgärder som utredningen har föreslagit framstår som fullt tillräckliga. *Riksåklagaren* framhåller bl.a. att skadeverkningarna eller de samhälleliga konsekvenserna av syntetiska droger inte är tillräckligt utredda och att det därför inte visats föreliggande behov av den föreslagna regleringen.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anser bl.a. att den grundläggande definitionen i den föreslagna lagen är alltför vid och att en insnävning av denna är önskvärd. *Hovrätten* anser vidare att det bör klargöras om läkemedel, som det i princip råder fri rörlighet för på den inre marknaden, kan omfattas av den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: I Sverige, liksom i andra länder, kan man märka en allt aggressivare marknadsföring av olika typer av droger. Huvudparten av dessa droger är redan narkotikaklassade medan andra, framförallt nya syntetiska droger, ännu inte har kunnat narkotikaklassas. Syftet med den ändrade narkotikadefinition som har presenterats i föregående avsnitt är bl.a., som tidigare beskrivits, att möjliggöra ett snabbare klassificeringsförfarande. Trots den ändrade narkotikadefinitionen kommer det inte att bli möjligt att narkotikaklassa alla varor som idag marknadsförs eller används i berusningssyfte. Under det senaste året har flera dödsfall inträffat med sådana varor som inte varit reglerade enligt någon lagstiftning. Flera företag utnyttjar detta förhållande för att fullt lagligt sälja sådana varor där effekten framställs på ett sådant sätt att man skall tro att de är narkotikaliknande. Enligt regeringens mening bör det vara möjligt att framförallt begränsa handeln med sådana varor.

Förutsättningar för ett förbättrat kontrollförfarande av nya droger kan åstadkommas bl.a. genom införande av en särskild lag med förbud mot vissa hälsofarliga varor, i första hand syftande till att få kontroll över handeln med hälsofarliga varor som i princip saknar något mera allmänt användningsområde för enskilda eller för industri, vetenskap eller sjukvård. För att en vara skall omfattas av lagen bör krävas att den på grund av sina inneboende egenskaper medför fara för människors liv eller hälsa och att den används, eller kan antas användas i berusningssyfte eller liknande påverkanssyfte. Då det kan röra sig om varor med vitt skilda egenskaper och varierande effekter kan någon mer exakt definition inte göras i lag. Regeringen bör på samma sätt som beträffande narkotika göra en fullständig uppräkningslista av de kontrollerade varorna i en särskild förordning.

I promemorian föreslogs att sådana varor som medför eller på grund av sin struktur kan antas medföra allvarlig fara för människors liv eller hälsa och som används för missbruksändamål eller på grund av sin struktur bedöms vara särskilt ägnade att leda till missbruk skulle omfattas av den nya lagen. Flera remissinstanser har påpekat det ologiska i att rekvisitet allvarlig fara skulle komma att bli strängare än för narkotiska ämnen. Regeringen delar den uppfattningen men menar också att det skall vara konstaterat att dessa varor medför fara för liv och hälsa. Enbart ett antagande om farlighet bör inte vara tillräckligt för kontroll.

Regeringen anser vidare att rekvisitet för missbruksändamål kan bli missledande och föreslår istället att lagen skall omfatta varor som används, eller kan antas användas i berusnings- eller liknande påverkanssyfte. Detta innebär dock inte någon förändring i sak.

Med den nya lagens hjälp kommer man att kunna kontrollera vissa kemiska ämnen som används i berusningssyfte, men som aldrig kan uppfylla de kriterier som krävs för narkotikaklassificering. Understrykas bör dock att lagen endast är avsedd att tillämpas på varor som medför fara för den enskildes liv eller hälsa och som därför behöver ställas under kontroll.

Exempel på sådana varor som skulle kunna komma i fråga för att omfattas av den nya lagen är MBDB, BDB, MDDM (samtliga varianter av fenetylaminer, vars egenskaper ännu ej kunnat utredas) och amylnitrit (vilket tidigare användes som läkemedel men som nu endast brukas i missbrukssyfte). Vidare skulle vissa substanser och beredningar ingående i örtdroger kunna omfattas.

Förhållandet till annan lagstiftning

Den utredning som föregår ett beslut om kontroll av en vara enligt lagen torde normalt kunna göras betydligt mindre omfattande än en utredning inför narkotikaklassificering. I många fall torde en ny varas egenskaper likna de redan narkotikaklassificerade varornas. Kan man efter en mera ingående utredning av varans egenskaper och verkningar i ett senare skede konstatera att förutsättningar föreligger för narkotikaklassificering, bör varan flyttas över till narkotikalagstiftningen. Om så inte sker kan

varan även fortsättningsvis kontrolleras genom den särskilda lagen. Visar utredningen redan inledningsvis att det rör sig om narkotika skall naturligtvis narkotikalagstiftningen tillämpas från början.

Som framgått är det inte avsett att den nya lagen skall tillämpas på varor som klassificerats som narkotika. Inte heller dopningsmedel förutsätts omfattas av lagen. För dessa två varugrupper gäller de strängare reglerna i narkotikalagarna respektive dopningslagen.

Det bör inte heller komma i fråga att låta läkemedel som godkänts inom Europeiska unionen omfattas av lagen, eftersom dessa har medicinska användningsområden. Sådana varor kan kontrolleras med hjälp av läkemedelslagstiftningen. Däremot skulle det vara möjligt att förordna att ett tidigare läkemedel, som numera endast används för missbruksändamål, omfattas av den nya lagen. Härigenom kan både läkemedelslagstiftningens regler och den nya lagen vara tillämpliga på varan. I den mån särskilda regler inte ges i den nya lagen skall läkemedelslagstiftningens regler i första hand gälla, men i övrigt skall den nya lagen tillämpas.

Flera av remissinstanserna har framfört kritik mot att den i promemorian föreslagna lagen har en alldeles för vid definition för att uppfylla de krav som ur rättssäkerhetssynpunkt kan ställas på en strafflagstiftning. Mot detta kan dock anföras att lagen har samma konstruktion som narkotikastrafflagen och för att en vara skall omfattas av lagen krävs inte bara att den uppfyller de grundläggande rekvisiten utan även att regeringen i förordning förklarar den som hälsofarlig vara. Härigenom och genom de ändringar som företagits i förhållande till förslaget i promemorian blir definitionen enligt regeringens mening tillräckligt tydlig och exakt för att anses tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt.

Lagrådet har anmärkt att lagtexten inte ger någon närmare avgränsning av de hälsofarliga varor som avses men har samtidigt betonat att ämnet är ett sådant som är särskilt lämpat för en ramlagstiftning, som ger möjlighet att vid ändringar i missbruksmönster snabbt ingripa mot nya droger. Regeringen vill i anslutning härtill understryka att bemyndigandet i lagen skall tillämpas endast för varor som är konstaterat hälsofarliga och som i princip saknar några mer allmänna användningsområden i samhället.

Vissa straffrättsliga frågor

Syftet med den nya lagen är, som tidigare nämnts, i första hand att åstadkomma kontroll över handeln. De aktuella varorna bör därför inte få införas, överlåtas, framställas, förvärvas i överlåtelsesyfte eller utbjudas till försäljning. Frågan om innehav behandlas nedan. Läkemedelsverket bör för särskilt fall få meddela tillstånd till användning för vetenskapligt eller industriellt ändamål. Med hänsyn till att lagen avses utgöra ett ganska inskränkt regelverk bör gärningar som begås av oaktsamhet inte medföra ansvar.

Trots att lagen syftar till att omfatta varor utan mer allmänna användningsområden kan det dock tänkas undantagsfall där någon vara som har en begränsad industriell användning missbrukas och på grund av sin farlighet bör kontrolleras. I ett sådant fall bör Läkemedelsverket kunna medge dispens.

Kriminalisering av införsel sker genom utnyttjande av de befintliga bestämmelserna i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling. För att detta skall låta sig göras vad gäller införsel över inre gräns krävs att de aktuella varorna omfattas av lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, den s.k. inregränslagen, som innehåller de varugrupper (t.ex. narkotika och dopningsmedel) som undantagits från den fria rörligheten av varor inom EU. Förbud eller restriktioner för import från annat EU-land är möjliga enligt artikel 36 i EG-fördraget bl.a. om förbudet eller restriktionerna grundas på intresset att skydda människors och djurs liv och hälsa, allt under förutsättning att detta inte har tillgodosetts genom gemenskapsrättsliga regler. Enligt regeringens uppfattning bör det inte möta något hinder att placera de nu ifrågavarande varorna under en särskild punkt i den uppräknings av särskilda varugrupper som finns i inregränslagen, eftersom varorna i fråga saknar erkända användningsområden och då kontrollen av dem bör omfattas av artikel 36. Mycket talar dessutom för att de aktuella varorna bör jämföras med narkotika och dopningsmedel såvitt gäller kontroll vid de inre gränserna.

Mot bakgrund av lagstiftningens ändamål kan anföras att innehav av ifrågavarande varor inte bör medföra straffansvar. Ett argument för att ändå kriminalisera innehav kan vara att innehav av ifrågavarande varor i viss mängd i sig innebär en fara för spridning med därpå följande missbruk. Ett annat skäl är att tillåtande av innehav skulle göra lagen tandlös och avsevärt försvåra polis och åklagares arbete vid bekämpningen av handeln, eftersom svårigheter ofta föreligger att motbevisa en misstänkt uppgifter om innehav för eget bruk. Regeringen har på grund av det nu anförda stannat för att övervägande skäl talar för att även innehav bör medföra straffansvar.

Vad gäller straffskalans utformning anser regeringen att anledning saknas att låta denna vara lika sträng som i narkotikastrafflagen. En sådan parallell kan för övrigt inte dras eftersom lagen, som tidigare nämnts, inte är avsedd att utgöra ett alternativ till narkotikalagstiftningen utan är tänkt som en mer begränsad reglering. Enligt regeringens mening kan vid brott av normalgraden i stället jämföras med den straffskala som gäller för vissa olovliga förfaranden med läkemedel, såsom t.ex. försäljning utan godkännande och olovlig import från land utanför EES, dvs. böter eller fängelse i högst ett år. En sådan straffskala möjliggör vidare utnyttjande av vissa tvångsmedel vid misstanke om brott, såsom t.ex. husrannsakan och kroppsvisitation.

De nu föreslagna straffskalorna, böter eller fängelse högst ett år, innebär i och för sig att avvikelser uppkommer i förhållande till varusmugglingslagens straffskalor för varusmuggling av annat än narkotika. Sådana diskrepanser uppkommer även t.ex. vid jämförelse av dopningslagens och varusmugglingslagens straffskalor och bör kunna hanteras vid den praktiska tillämpningen av reglerna.

Utfallet av straffmätningen vid tillämpningen av den föreslagna lagen bör bero på en samlad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Gärningar som syftar till spridning av varorna i samhället bör bedömas strängare än innehav. I den mån en bedömning av varornas inbördes farlighet kan göras, bör denna beaktas.

Regeringens förslag: Ansvaret för utredningen av behovet av narkotikaklassificering av droger som saknar medicinsk användning skall åvila Folkhälsoinstitutet. Institutet skall också ansvara för utredningen av varor enligt den av regeringen föreslagna lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. När det gäller narkotikaklassificering av läkemedel skall Läkemedelsverket även fortsättningsvis ansvara för utredningen.

Det föreskrivs en skyldighet för ett antal myndigheter att rapportera till Folkhälsoinstitutet bl.a. när myndigheterna i sin verksamhet har påträffat nya medel som används för missbruksändamål.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Domstolsverket, Åklagarmyndigheten i Göteborg, Rättsmedicinalverket, Folkhälsoinstitutet och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* tillstyrker utredningens förslag.

Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens livsmedelsverk och Landstingsförbundet avstyrker utredningens förslag och ifrågasätter bl.a. vilka vinster som kan göras med att blanda in ytterligare en myndighet på ett område där det redan idag finns vissa brister i fråga om snabbhet och klara ansvarsgränser.

Svenska kommunförbundet avstyrker utredningens förslag om att socialnämnderna skall åläggas rapporteringsskyldighet och framhåller att kommunerna ofta saknar kunskap om nya droger.

Skälen för regeringens förslag: Innan beslut om att narkotikaklassificera en vara kan övervägas, måste utredas om varan uppfyller de kriterier som uppställs i 8 § narkotikastrafflagen. På en sådan utredning ställs stora krav på tillförlitlighet. Utredningen kan indelas i två faser: dels kemisk analys, dels insamling av information jämte utvärdering av densamma. Den kemiska analysen innefattar i allmänhet bl.a. jämförelse av strukturlikhet mellan den nya varan och redan narkotikaklassificerade varor. Analysen tar vanligen högst tre månaders tid i anspråk.

Informationsinsamlingen vad gäller varor med medicinskt användningsområde, dvs. läkemedel, sker främst genom införskaffande av relevant dokumentation kring varornas egenskaper och effekter från läkemedelsföretagen. Ofta aktualiseras frågan om narkotikaklassificering i samband med att en ansökan om godkännande av ett nytt läkemedel prövas. Inför en sådan ansökan upprättar läkemedelsföretagen omfattande dokumentation om varan, vilken t.ex. kan innehålla utfallet av human- eller djurförsök.

Läkemedelsverket utövar tillsyn över efterlevnaden av läkemedelslagen samt prövar bl.a. frågor om godkännande av nya läkemedel. Det råder inget tvivel om att Läkemedelsverket är den mest kompetenta myndigheten att handha informationsinsamlingen kring ovan nämnda typ av varor samt att företa den kemiska analysen.

För missbruksvaror som inte har någon medicinsk användning och som produceras direkt för den illegala marknaden saknas, till skillnad mot vad som gäller beträffande läkemedel, befintlig dokumentation om egen-

skaper och verkningar. Informationsinsamlingen beträffande denna typ av varor måste därför ske från grunden. Härför erfordras bl.a. en regelbunden bevakning av missbrukssituationen i landet och av vad som förekommer på den illegala marknaden. Det kan emellertid vara mycket svårt att avgöra varors verkningar i de fall endast små mängder påträffas vid enstaka beslag. Den utredande myndigheten behöver ha täta och väl fungerande kontakter med andra myndigheter som besitter kunskaper på narkotikaområdet, dvs. sjukvård och socialtjänst (vilka kan lämna uppgift om faktiskt missbruk och dess effekter) samt polis och tull (som kan informera om beslag och ingripanden). Myndigheten bör även ta initiativ till införskaffande av ytterligare information om så skulle behövas, t.ex. föranstaltande om djurförsök. Vidare bör myndigheten inhämta uppgifter från utlandet om missbrukssituationen där, eventuell narkotikaklassificering samt underlaget för en sådan m.m.

Idag utreder Läkemedelsverket behovet av narkotikaklassificering också av ovan nämnda varor. Något klart stöd i författning eller beslut för att Läkemedelsverket skall fullgöra också dessa utredningar finns emellertid inte. Dessutom saknar Läkemedelsverket medel för bedrivande av verksamheten, då verket är en helt uppdrags- och avgiftsfinansierad myndighet och möjligheter att ta ut avgifter för den nu diskuterade verksamheten inte föreligger. De delar av utredningsverksamheten som inte består av kemisk analys faller vidare utanför verkets normala verksamhetsområde och ter sig främmande för en expertmyndighet av detta slag.

Frågan är då vilka alternativ som finns till Läkemedelsverket när det gäller utredning av varor utan medicinskt användningsområde. Ett närliggande sådant utgörs i dagsläget av Folkhälsoinstitutet. Folkhälsoinstitutet är ett nationellt organ som har till uppgift att förebygga sjukdomar och annan ohälsa och främja en god hälsa för alla. Institutet skall bl.a. särskilt aktivt medverka i det internationella folkhälsoarbetet. Verksamheten indelas i tre verksamhetsgrenar som i sin tur är indelade i program och funktioner. Ett av programmen utgörs av alkohol- och narkotikaprogrammet. Inom detta har Folkhälsoinstitutet bl.a. att följa missbruksutvecklingen i landet. Folkhälsoinstitutet har även regeringens uppdrag att utgöra den svenska kontaktpunkten gentemot EU:s centrum för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (EMCDDA). Detta innebär bl.a. att institutet har att samla in nationella data om narkotika och narkotikamissbruk och ansvara för Sveriges rapportering till centret. Inom ramen för detta uppdrag kommer Folkhälsoinstitutet också att, tillsammans med Rikspolisstyrelsen, ansvara för den svenska rapporteringen gentemot EU:s Early Warning System.

Nya syntetiska droger som upptäcks inom EU:s varningssystem kommer också att analyseras av EMCDDA:s vetenskapliga kommitté som också kommer att avge en rekommendation om varan bör bli föremål för kontroll eller inte. Denna analys och rekommendation kan också utgöra underlag för ett svenskt beslut.

Regeringen anser att det vore lämpligt att i det nu diskuterade utredningsarbetet utnyttja Folkhälsoinstitutets kontakter och kunskaper på narkotikaområdet samt den roll institutet avses utveckla inom EU:s varningssystem. Härigenom torde ett mer verkningsfullt utredningsförfä-

rande kunna uppnås. Ansvar för utredningen av behovet av narkotikaklassificering av droger som saknar medicinsk användning bör därför i första hand åvila Folkhälsoinstitutet. Regeringen menar att även ansvaret för utredning av behov av kontroll av missbruksvaror enligt den av regeringen föreslagna lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor bör åvila Folkhälsoinstitutet, då institutet i detta arbete kan utnyttja samma erfarenheter, kontaktnät och rutiner som i arbetet med narkotika. Folkhälsoinstitutet kan i sin tur uppdras åt Läkemedelsverket att utföra de i utredningarna ingående kemiska analyserna.

De nu föreslagna uppgifterna bör tydligt regleras i förordningen (1996:614) med instruktion för Folkhälsoinstitutet.

Vissa remissinstanser har ifrågasatt det lämpliga i att ge ansvar på detta område till ytterligare en myndighet. Det är dock regeringens bestämda uppfattning att ett utnyttjande av Folkhälsoinstitutets ansvar för att följa narkotikautvecklingen, bl.a. inom EU, kommer att innebära att nya missbruksmönster kommer att upptäckas på ett tidigare stadium än om Läkemedelsverket, som inte har denna uppgift, är fortsatt ensamt ansvarig.

Samarbetet mellan samtliga berörda myndigheter måste emellertid förbättras och förstärkas på olika sätt för att de eftersträvade tidsvinsterna i utredningsfasen skall kunna uppnås. Det nätverk som regeringen förutsätter kommer att etableras inom Early Warning System bör också utnyttjas i det sammanhanget.

Vidare kan det konstateras att Läkemedelsverket, Folkhälsoinstitutet och Statens livsmedelsverk alla sysslar med frågor om bevakning av nya varor som kan bli föremål för missbruk. Dessa verksamheter kan beröra varandra. Det bör därför särskilt inskrivas i dessa myndigheters instruktioner att de skall samarbeta med varandra i frågor som rör missbruksmedel.

Slutligen måste framhållas betydelsen av en effektiv och snabb rapportering från sjukvård, socialtjänst, tull och polis angående deras iakttagelser och fynd av nya droger och missbruksmönster. Rapporterna bör utformas så att sekretessbelagda uppgifter om enskilda inte lämnas ut. Särskilda bestämmelser om rapporteringsskyldighet till Folkhälsoinstitutet skall därför föreskrivas i lag för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Vad gäller de statliga myndigheter som har uppgifter på området skall rapporteringsskyldigheten i stället föreskrivas i förordning.

Regeringens förslag: Ändringar görs i bl.a. lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård avseende förfarandet när varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor påträffas hos den intagne eller påträffas utan att ägaren är känd. I lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt föreskrivs att den intagne är skyldig att på anmaning lämna bl.a. blodprov för kontroll av att han inte påverkad av någon sådan vara som omfattas av den nya lagen. Motsvarande gäller den som är under verkställighet enligt lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll. I sist nämnda lag föreskrivs också att den dömde skall avhålla sig från sådana varor som omfattas av den nya lagen. I lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. föreskrivs att bl.a. blodprov får tas av en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av någon vara som omfattas av den nya lagen.

Genom ett tillägg i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika tydliggörs Läkemedelsverkets möjlighet att ge tillstånd för innehav av narkotika för vissa samhällsnyttiga ändamål, bl.a. utbildning av narkotikahundar.

Promemorians förslag: I promemorian lämnades inte några förslag i dessa delar.

Skälen för regeringens förslag: I 63 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, 31 och 36 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) samt 16 och 20 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) regleras vad som skall ske med alkoholhaltiga drycker, narkotika och andra berusningsmedel som påträffas hos den som är intagen i en kriminalvårdsanstalt, ett LVM-hem eller ett hem för särskilt noggrann tillsyn enligt LVU. Motsvarande regler finns i 4 § lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus och tilllämpas, om Socialstyrelsen så beslutar, vid sådan enhet vid ett sjukhus som är särskilt inriktad på vård för missbruk av beroendeframkallande medel. Enligt dessa bestämmelser får egendomen omhändertas och förstöras eller försäljas. Detsamma gäller om sådan egendom påträffas utan att ägaren är känd. Motsvarande regler som i LVM och LVU finns även i 21 och 24 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

Det saknas enligt regeringen hållbara skäl till varför varor som kommer att omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor skall behandlas väsentligt annorlunda än t.ex. narkotika i ifrågavarande hänseende. Vad som föreskrivs i nämnda bestämmelser skall enligt regeringen därför också gälla för sådana varor som kommer att omfattas av den nya lagen. Det skall här anmärkas att 8 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård hänvisar till bestämmelserna i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård varför någon ändring inte krävs i först nämnda

lag. Motsvarande gäller för den nya lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, i vilken 15 § hänvisar till 16 och 20 §§ LVU.

I 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt föreskrivs att den intagne är skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av bl.a. beroendeframkallande medel. Motsvarande skyldighet gäller för den som är under verkställighet enligt lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll. Enligt regeringen skall denna skyldighet också gälla för kontroll av att den intagne eller den dömda inte är påverkad av någon sådan vara som kommer att omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. I den sist nämnda lagen skall också föreskrivas att den dömda skall avhålla sig från sådana varor, motsvarande vad som redan idag gäller för alkohol och andra beroendeframkallande medel samt dopningsmedel.

Genom en ny 2 c § i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (jämför regeringens proposition 1997/98:104 om behandlingen av häktade) föreskrivs att blod-, urin- eller utandningsprov skall få tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av bl.a. beroendeframkallande medel, däribland narkotika. Inte heller här föreligger enligt regeringen skäl att göra väsentlig skillnad mellan narkotika och varor som kommer att omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Vad som föreslås i nämnda bestämmelse skall enligt regeringen därför kompletteras med att gälla också för sådana varor som kommer att omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Såvitt avser de sist nämnda ändringsförslagen har Lagrådet bl.a. framhållit att beredningen i viss mån är bristfällig och att de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för provtagningen inte är kända. Lagrådet har dock inte avstyrkt förslagen men framhållit att det får förutsättas att bestämmelserna tillämpas endast när det framstår som nödvändigt. Regeringen vill i anslutning härtill understryka att provtagningen skall ske endast då den framstår som nödvändig med hänsyn till ändamålet med frihetsberövandet eller vården.

Enligt 2 § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika får befattning med narkotika tas endast för medicinskt eller vetenskapligt ändamål. Vidare kräver i princip all befattning tillstånd för att vara laglig. Tillstånd till innehav av narkotika kan ges av Läkemedelsverket bl.a. till en föreståndare för en vetenskaplig institution som ägs eller stöds av staten eller en kommun, i den mån varan behövs för vetenskaplig forskning, undersökning eller undervisning. Verket ger också tillstånd till innehav av narkotika för utbildning av narkotikahundar. Tillstånden ges för viss begränsad tid och förenas med villkor avseende bl.a. den mängd narkotika som får rekvireras, hur narkotikan skall förvaras m.m. Tillstånden ges som tillstånd till handel med varan.

Mot bakgrund av det samhälleliga intresset att kunna förhindra narkotikabrottsligheten och behovet i det brottsförebyggande utvecklings- och utbildningsarbetet av möjligheten till legalt innehav av narkotika, bl.a. för att tillgodose behovet av en kontinuerlig tillgång av narkotikahundar, bör genom ett tillägg i lagen om kontroll av narkotika tydliggöras att Läkemedelsverket i stället kan ge med villkor förenade tillstånd till inne-

hav av narkotika för vissa samhällsnyttiga ändamål. Tillägget medför också att en följdändring bör göras i 2 § i lagen på så sätt att det klargörs att befattning med narkotika får tas endast för medicinskt, vetenskapligt eller annat därmed jämförligt samhällsnyttigt ändamål.

7 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens förslag till ändring av narkotikadefinitionen i 8 § narkotikastrafflagen skall främst ses som en anpassning av lagtexten till den faktiska rättsutvecklingen. Detta förslag medför inte några kostnadskonsekvenser.

Flera av remissinstanserna, bl.a. *Rikspolisstyrelsen*, *Folkhälsoinstitutet* och *Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning*, ställer sig tveksamma till utredningens kostnadsbedömningar. Man pekar framför allt på kostnaderna för kompetensökning hos Folkhälsoinstitutet och ett ökat antal analyser av beslagtagna ämnen.

Regeringens bedömning är dock att även om förslaget till ny lag med förbud mot vissa hälsofarliga varor jämte ändring i inregränslagen torde medföra visst merarbete hos åklagarmyndigheter och domstolar genom ökad måltillströmning borde merarbetet rymmas inom den vanliga verksamheten, då det inte finns något som tyder på annat än att tillgången på de varor man i första hand vill fånga upp med den nya lagen är mycket begränsad. Under de senaste åren har ett relativt begränsat antal ämnen blivit föremål för utredning inför en eventuell narkotikaklassning. Inom polisväsendet kan förväntas en viss ökning av utredningsverksamheten; emellertid torde inte de kemiska analyserna öka nämnvärt i antal eftersom sådana alltid företas vid upptäckt av något som kan misstänkas vara narkotika. Enligt regeringens uppfattning tyder inget på annat än att kostnaderna för det utökade utredningsarbetet skulle bli marginella och rymmas inom polisens existerande budget för missbruksbekämpande arbete. Vad gäller tullen medför den nya lagen knappast annat än obetydlig ökning av arbetet. Sådant som misstänks vara införsel förbjudna missbruksmedel tas redan idag i beslag och analyseras.

Regeringen har föreslagit att Folkhälsoinstitutet skall få i uppgift att utreda behov av kontroll av varor enligt den föreslagna lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Det anslag institutet tilldelas varje budgetår avser bl.a. uppgiften att följa missbruksutvecklingen i landet. Eventuella merkostnader i samband med utredningsverksamheten under den nya lagen lär bli relativt små. Folkhälsoinstitutet kan uppdra åt Läke-medelsverket att utföra de kemiska analyserna. Troligtvis kommer det inte att röra sig om mer än ett fåtal analyser per år, varför analyskostnaderna bör bli mycket begränsade. Vidare rör det sig inte om någon egentlig merkostnad, då detta utförs redan idag. Sammantaget torde den nu aktuella verksamheten inte leda till några större kostnadsökningar och bör därför kunna rymmas inom Folkhälsoinstitutets anslag.

Vidare har regeringen föreslagit att Folkhälsoinstitutet skall ansvara för utredningen av behovet av narkotikaklassificering av varor som inte är läkemedel. Som ovan nämnts skall institutets årliga anslag täcka bl.a.

uppgiften att följa missbruksutvecklingen i landet. Anslaget avser dessutom bl.a. institutets arbete med Europarelaterade alkohol- och drogfrågor inom EMCDDA. En viss del av de svenska kostnaderna för rapportering till EMCDDA finansieras dock med EU-medel. Den del av de nu föreslagna uppgifterna som avser insamling och utvärdering av information, exklusive kemisk analys, bör inte medföra annat än försumbara merkostnader och torde utan vidare kunna rymmas inom det tilldelade anslaget. Vissa merkostnader kan i och för sig uppkomma vad gäller den kemiska analysen av varorna i fråga. Det naturliga bör vara att Folkhälsoinstitutet uppdrar åt Läkemedelsverket att utföra grundläggande kemiska analyser. Kostnaderna härför, som i och för sig existerar redan i dag och nu bärs av Läkemedelsverket, torde bli måttliga och bedöms kunna rymmas inom institutets årliga anslag. Det är troligen också så att huvudparten av de nya varor som på detta sätt kommer att bli föremål för narkotikaklassning i Sverige också blir föremål för analys inom EU:s Early Warning System. I dessa fall torde en kompletterade svensk analys inte behövas.

Den föreslagna rapporteringsskyldigheten vid observation av nya syntetiska droger m.m. har i sig inte några beaktansvärda kostnads-konsekvenser.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor

1 §

I paragrafen anges vilka varor som skall omfattas av det nya regelverket. Som framgår av avsnitt 6.2 har det inte ansetts möjligt att finna någon generell definition. I stället används en konstruktion som, liksom definitionen i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64), består av en grundläggande definition vilken kompletteras genom uppräknings i förordning av vilka varor som omfattas av lagen.

Lagen skall kunna tillämpas på en vara beträffande vilken man, på grund av varans inneboende egenskaper, har kunnat konstatera att den medför fara för människors liv eller hälsa.

Ytterligare en förutsättning för att en vara skall omfattas av lagen är att den används i berusnings- eller annat påverkanssyfte, eller – om detta inte kunnat utredas – att varan kan antas användas i sådana syften. Antingen skall således användning i berusnings- eller annat påverkanssyfte ha konstaterats i samhället, eller så skall andra omständigheter, t.ex. marknadsföringen av varan, leda till slutsatsen att varan kan antas användas i sådana syften.

Lagen är i huvudsak avsedd att tillämpas på varor som inte har några mer allmänna användningsområden, t.ex. vissa narkotikaliknande substanser som ännu inte har kunnat förklaras som narkotika. Även varor beträffande vilka det redan från början står klart att de inte kan narkotika-

klassificeras, kan dock komma att omfattas av lagen om förutsättningarna i 1 § är uppfyllda.

Lagen är således inte avsedd att tillämpas på varor eller ämnen med erkända användningsområden, t.ex. metanol, etanol eller tobak

Regeringen bemyndigas i *andra stycket* att fatta beslut om vilka enskilda varor som skall omfattas av lagen.

Med vara avses i lagen i första hand olika substanser (såväl grundämne som kemisk förening) och beredningar. Men även växter (dvs. hela växten inklusive t.ex. rötter), delar av växter (t.ex. blad, blommor och frön), svampar och annat som uppfyller rekvisiten i paragrafens första stycke kan komma att omfattas av lagen.

Av 2 § följer att lagen inte skall tillämpas för varor som är narkotika enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och inte heller i fråga om sådana dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana läkemedel som är godkända inom Europeiska unionen.

2 §

I paragrafen klargörs att den nya lagen inte skall tillämpas för varor som är narkotika enligt narkotikastrafflagen (1968:64) eller i fråga om sådana dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Beträffande sådana varor eller medel skall i stället tillämpas de strängare reglerna i nämnda lagar. En annan sak är att den nya lagen kan komma att tillämpas beträffande varor som senare kommer att narkotikaklassas. Har narkotikaklassificering skett skall varan inte längre omfattas av den nya lagen. I paragrafen klargörs vidare att den nya lagen inte skall tillämpas för läkemedel som är godkända inom Europeiska unionen. Lagen kan således inte tillämpas för läkemedel som är godkända i Sverige, i något annat EU-land eller av den europeiska läkemedelsmyndigheten (EMEA). För kontroll av sådana läkemedel gäller i stället bestämmelserna i läkemedelslagen (1992:859) och lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m.

3 §

Paragrafen innehåller först och främst förbud mot olika typer av sådan befattningsmedel med aktuella varor som kan medföra att varorna sprids i samhället. Av skäl som redovisas i avsnitt 6.2 har regeringen stannat för att även innehav bör förbjudas. Detta innebär att de straffbelagda hanteringsformerna motsvarar vad som för närvarande gäller för hantering av dopningsmedel.

Med framställning förstås såväl tillverkning som odling. Gärningen är liksom i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel – men till skillnad mot vad som gäller enligt narkotikastrafflagen (1968:64) – inte begränsad till sådan framställning som är avsedd för missbruk. Förvärvas en vara i syfte att den skall överlätas, skall dömas för detta brott. Sker förvärvet för eget bruk, skall emellertid i stället dömas för innehav, förutsatt att förvärvaren får varan i sin besittning. För överlåtelse skall dömas oavsett om ersättning erhållits.

Enligt lagen om förbud mot vissa dopningsmedel är hantering av dopningsmedel tillåten för medicinskt eller för vetenskapligt ändamål. Efter-

som de varor som den nu föreslagna lagen syftar till att kontrollera saknar något inom EU erkänt medicinskt användningsområde, finns inte någon anledning att tillåta användning i medicinskt syfte. För att möjliggöra forskning och analys samt viss industriell användning kan emellertid hantering för vetenskapligt eller industriellt ändamål tillåtas om Läkemedelsverket med stöd av *andra stycket* för särskilt fall meddelat tillstånd härtill.

4 §

Genom bestämmelserna i paragrafen straffbeläggs överträdelser av förbuden i 3 §, utom såvitt gäller införsel. Vad gäller straff för införsel skall i stället lagen (1960:418) om straff för varusmuggling tillämpas. En erinran om detta har tagits in i *andra stycket*. För att lagen om straff för varusmuggling skall kunna tillämpas vid inre gräns krävs att lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, den s.k. inregränslagen, ändras till att omfatta även nu aktuella varor, se nedan under kommentaren till förslaget till lag om ändring i nämnda lag.

Endast uppsåtliga brott straffbeläggs. Oaktsamhetsbrott medför således inte straffansvar. Straffskalan är utformad så att den överensstämmer med vad som gäller för vissa närliggande brott enligt läkemedelslagen (1992:859) och lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m. Den sålunda valda straffskalan möjliggör användandet av vissa straffprocessuella tvångsmedel, såsom t.ex. husrannsakan och kroppsvisitation.

Försök eller förberedelse till brott har inte straffbelagts. Det bör dock i sammanhanget uppmärksammas att den allmänna medverkansregleringen i 23 kap. brottsbalken även omfattar brott som avses i den nya lagen.

5 §

Ett effektivt förhållande av spridning av de aktuella varorna fordrar regler om förverkande av varorna eller värdet därav. För att minimera lönsamheten av sådan verksamhet som omfattas av lagen skall även möjligheter finnas att förverka vinningen av brott.

I likhet med vad som redan gäller enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel har en särskild regel om förfarandet med beslagtagna eller förverkade varor tagits med i paragrafens *tredje stycke*.

I fråga om förfarandet vid prövning av fråga om förverkande av aktuella varor, då frågan inte rör någon som är tilltalad för brott – t.ex. vid förverkande från okänd – tillämpas lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

6 §

De beslut i fråga om tillstånd för viss hantering som Läkemedelsverket enligt 3 § *andra stycket* har möjlighet att meddela får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. hos länsrätten. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8.2 Förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

Prop. 1997/98:183

8 §

En förändring görs av narkotikadefinitionen dels genom att uttrycket *starkt vanebildande* ersätts med *beroendeframkallande*, dels genom att *euforiserande effekter* införs som ett alternativt rekvisit till beroendeframkallande egenskaper. Detta kräver även att en följdändring görs i en senare del av meningen.

Den närmare bakgrunden till förändringen av narkotikadefinitionen framgår av avsnitt 6.1. Förändringen medför framför allt att definitionen utan tvekan täcker samtliga de varor som idag är klassificerade som narkotika. Vilka medel som utgör narkotika kommer liksom nu att preciseras i förordning samt i av Läkemedelsverket utgivna narkotikaförteckningar.

En språklig ändring har gjorts i andra punkten i paragrafen.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

52 d §

I paragrafen föreskrivs att den intagne är skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han heller inte är påverkad av någon vara som omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:599) om ändring i lagen (19974:203) om kriminalvård i anstalt

11 §

Tillägget i paragrafen innebär att den intagne inte heller får medges frigång om det på grund av viss omständighet kan befaras att han kommer att missbruka någon sådan vara som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

14 §

I paragrafen, som reglerar bl.a. möjligheten att förena fritidsvistelse utanför anstalten för den intagne med villkor, görs den följdändringen att den intagne inte får medges vistelse utanför anstalten om det på grund av viss omständighet kan befaras att han kommer att missbruka någon sådan vara som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

34 §

Tillägget i paragrafen innebär att den intagne skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av någon sådan vara som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:610) om
ändring i lagen (19974:203) om kriminalvård i
anstalt

Prop. 1997/98:183

63 §

Tillämpningsområdet för bestämmelsen utvidgas till att även avse varor som omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Genom tillägget klargörs således att även sådana varor får omhändertas och förstöras eller försäljas under de förutsättningar som anges i paragrafen.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:602) om
ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av
häktade och anhållna m.fl.

2 c §

I paragrafen föreskrivs att blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av någon sådan vara som omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.7 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen
(1980:620)

65 b §

I paragrafen, som är ny, åläggs socialnämnden att utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om nämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller ändringar i missbruksmönster av kända medel. Syftet med regleringen är att främja ett snabbare utrednings- och beslutsförfarande för nya droger, se avsnitt 6.3.

8.8 Förslaget till lag om ändring i hälso- och
sjukvårdslagen (1982:763)

31 a §

Paragrafen är ny. Den reglerar skyldigheten för en sådan nämnd som utövar ledningen av hälso- och sjukvården enligt 10 eller 22 § hälso- och sjukvårdslagen att utan dröjsmål till Folkhälsoinstitutet anmäla iakttagelser vad gäller nya missbruksmedel och missbruksmönster. Syftet med regleringen är att främja ett snabbare utrednings- och beslutsförfarande för nya droger, se avsnitt 6.3. På Lagrådets inrådan har den föreslagna nya bestämmelsen placerats före det stadgande i lagen som under rubriken ”Ytterligare föreskrifter” innehåller bemyndiganden.

8.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus

Prop. 1997/98:183

2–4 §§

Tilläggen innebär att vad som föreskrivs i fråga om innehav m.m. av alkoholhaltiga drycker och andra berusningsmedel även skall gälla i fråga om varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

31 §

Ändringen är föranledd av tillägget i 36 § och innebär att varor som omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor får omhändertas om sådana varor påträffas inom ett LVM-hem.

36 §

Tillämpningsområdet för bestämmelsen utvidgas till att även avse varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

16 §

Ändringen är föranledd av tillägget i 20 § och innebär att varor som omfattas av den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor får omhändertas om sådana varor påträffas inom ett sådant hem för särskilt noggrann tillsyn som avses i lagen.

20 §

Tillämpningsområdet för bestämmelsen utvidgas till att även avse varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

8.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

21 §

I paragrafen föreskrivs att en patient som vårdas enligt lagen inte heller får inneha sådana varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

24 §

Tillämpningsområdet för bestämmelsen utvidgas till att även avse varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Det bör observeras att 8 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård hänvisar till bl.a. 21 och 24 §§ i förevarande lag varför ändringarna också blir tillämpliga för den rättspsykiatriska vården.

8.13 Förslaget till lag om ändring i läkemedelslagen
(1992:859)

Prop. 1997/98:183

1 §

I 2 § i den nya lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor klargörs att lagen inte skall tillämpas i fråga om läkemedel som är godkända inom Europeiska unionen. Bestämmelsen medför att det i fråga om sådana läkemedel inte kan uppstå en situation där såväl den nya lagen som läkemedelslagen samtidigt är tillämpliga. Nu förevarande paragraf tar sikte på andra läkemedel än sådana som har godkänts inom Europeiska unionen, dvs. sådana läkemedel som, om övriga förutsättningar är uppfyllda, kan komma att klassificeras enligt den nya lagen. I dessa fall skall den nya lagen ha företräde framför läkemedelslagen. En sådan bestämmelse finns redan i paragrafen beträffande förhållandet mellan läkemedelslagen och narkotikalagstiftningen samt mellan läkemedelslagen och lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

8.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:860) om
kontroll av narkotika

2 §

Ändringen är föranledd av tillägget i 7 § men innebär också ett förtydligande av att den legala användningen av narkotika är begränsad till vissa särskilt angelägna ändamål. Paragrafens lydelse har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

7 §

Genom tillägget i paragrafen tydliggörs Läkemedelsverkets möjlighet att ge tillstånd till innehav av narkotika för vissa samhällsnyttiga ändamål, t.ex. för utbildning av narkotikahundar eller för andra utvecklingsändamål i det brottsbekämpande arbetet på området. Sådant tillstånd får liksom hittills förenas med de villkor som behövs enligt 8 § i lagen.

8.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om
försöksverksamhet med intensivövervakning med
elektronisk kontroll

4 §

Tillägget i *första stycket* innebär att den dömde skall avhålla sig även från sådana varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Enligt *andra stycket* är den dömde skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han heller inte är påverkad av någon sådan vara.

8.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om
Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett
annat land inom Europeiska unionen

Prop. 1997/98:183

3 §

Inregränslagens tillämpningsområde utökas genom att sådana varor som förklarats omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor införs som en särskild varugrupp under en egen punkt, 13, i paragrafen. Detta krävs för att tullen skall kunna kontrollera varorna vid inre gräns.

4 §

Inregränslagen har konstruerats kring ett system med anmälningsskyldighet. Konstruktionen har fått till följd att 4 § är uppbyggd på så sätt att det för vissa slags varor – t.ex. narkotika och dopningsmedel – gäller anmälningsskyldighet för den som för in eller ut en sådan vara utan tillstånd eller med stöd av tillstånd som grundar sig på vilseledande uppgifter, medan det för andra slags varor, t.ex. vapen, krävs anmälningsskyldighet vid införsel oavsett om tillstånd till införsel meddelats eller ej.

De nu aktuella varorna skall bara få införas till landet om Läkemedelsverket meddelat särskilt tillstånd därtill, se 3 § andra stycket i förslaget till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Anmälningsskyldigheten för dessa varor regleras på samma sätt som för dopningsmedel och narkotika. Ett tillägg härom har därför gjorts i paragrafens första punkt.

7 §

För att en tulltjänsteman, vad gäller de varor som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor, skall kunna utöva samma kontrollåtgärder vid inre gräns som beträffande narkotika och dopningsmedel införs en uttrycklig hänvisning till den punkt i 3 § under vilken de aktuella varorna tagits upp.

Sammanfattning av betänkandet (Ds 1997:70) Kontroll av syntetiska droger m.m.

Arbetsgruppen har haft i uppdrag att utreda och analysera nuvarande regelsystem beträffande kontroll av syntetiska droger och andra farliga ämnen som används i berusningssyfte samt av s.k. prekursorer. I uppdraget har även ingått att studera hur andra länder samt EU och FN har hanterat de aktuella frågorna.

Kontrollen av syntetiska droger är i vissa avseenden bristfällig. Det gäller framförallt då nya och tidigare okända missbruksmedel dyker upp på den illegala marknaden. Det är dock en komplicerad fråga hur samhället skall möta dessa problem. Någon enkel lösning finns inte. Arbetsgruppen föreslår sålunda ett antal olika åtgärder som tillsammans bör ge möjlighet till ett snabbare utredningsförfarande och en förbättrad rättslig kontroll.

För det första föreslår arbetsgruppen viss förändring av narkotikadefinitionen i 8 § narkotikastrafflagen för att denna klart skall täcka alla de varor som idag anses som narkotika. Arbetsgruppen föreslår dels att rekvisitet "starkt vanebildande egenskaper" ersätts med "beroendeframkallande egenskaper", dels att definitionen kompletteras genom att "euforiserande effekter" införs som ett alternativt rekvisit till "beroendeframkallande egenskaper". Då euforiserande effekter kan vara lättare att påvisa än beroendeframkallande egenskaper kan införandet av det kompletterande rekvisitet även bidra till ett snabbare utrednings- och beslutsförfarande vad gäller ny syntetisk narkotika.

Möjligheterna att införa s.k. generiska eller analoga definitioner av narkotika avvisas av arbetsgruppen. Inte heller kan den typ av lagstiftning accepteras som s.k. nödförfaranden utgör.

För att åstadkomma ett effektivare kontrollförfarande för nya droger föreslår arbetsgruppen i stället en ny lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor, utgörande ett mera inskränkt regelverk men med vidare tillämpningsområde än narkotikalagstiftningen. Den nya lagen ger möjlighet att ingripa mot nya hälsofarliga missbruksmedel i fall där nuvarande regler är otillräckliga, och syftar i första hand till att få kontroll över handeln med sådana medel. Vilka medel som skall omfattas förutsätts preciseras av regeringen i förordning. Om ett medel senare visar sig uppfylla kriterierna för narkotika bör det självfallet föras över till detta strängare regelsystem.

Vidare förordar arbetsgruppen att det förslag till utvidgning av det straffbara området m.m. vad gäller olovliga förfaranden med läkemedel som Utredningen om dopning föreslagit (SOU 1996:126) genomförs. Detta innebär att innehav av läkemedel i uppenbart syfte att överlåta dem i strid mot bestämmelserna om handel med läkemedel straffbeläggs, samt att straffet skärps för kvalificerade brott vid otillåten handel med läkemedel och innehav av läkemedel i uppenbart syfte att överlåta dem.

Arbetsgruppen föreslår även vissa åtgärder vad gäller det utredningsförfarande som föregår ett beslut om narkotikaklassificering. Behovet av narkotikaklassificering, både för läkemedel och för övriga varor, utreds f.n. av Läkemedelsverket. Ansvaret för utredningen av sådana varor som

produceras direkt för den illegala marknaden bör enligt arbetsgruppen i stället åvila Folkhälsoinstitutet. Folkhälsoinstitutet har redan bl.a. i uppdrag att följa narkotikautvecklingen i landet och kommer att få en viktig roll inom EU:s varningssystem för nya syntetiska droger.

För att det utredningsarbete som föregår ett beslut om narkotikaklassificering skall kunna förbättras och snabbas upp krävs dessutom ett förstärkt samarbete mellan alla de myndigheter som på något sätt är inblandade. Arbetsgruppen föreslår olika kompletteringar av berörda myndigheters instruktioner för att säkerställa detta. Vidare behövs en uppstramning beträffande rapportering av fynd och iakttagelser som gäller nya droger. Det gäller främst rapportering från sjukvård, socialtjänst, tull och polis. Arbetsgruppen föreslår särskilda bestämmelser om sådan rapporteringsskyldighet för de nämnda myndigheterna.

8.17 Förslag till

Lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

Härigenom föreskrivs att 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *starkt vanebildande egenskaper* eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller

2. av regeringen har förklarats *skola* anses som narkotika enligt lagen.

*Föreslagen lydelse*8§¹

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *euforiserande effekter eller beroendeframkallande egenskaper* eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana *effekter eller* egenskaper och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller

2. av regeringen har förklarats *skall* anses som narkotika enligt lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Senaste lydelse 1992:861

Lag (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller varor som medför eller på grund av sin struktur kan antas medföra allvarlig fara för människors liv eller hälsa och som används för missbruksändamål. Detsamma gäller i fråga om varor beträffande vilka missbruk ej konstaterats, men som på grund av sin struktur bedöms vara särskilt ägnade att leda till missbruk.

Regeringen föreskriver på vilka varor lagen skall tillämpas.

2 § Varor som avses i 1 § får inte

1. införas till landet,
2. överlåtas,
3. framställas,
4. förvärvas i överlåtelsesyfte,
5. bjudas ut till försäljning, eller
6. innehas.

Första stycket tillämpas inte om Läkemedelsverket för särskilt fall har meddelat tillstånd till hantering för vetenskapligt ändamål.

3 § Den som uppsåtligen bryter mot 2 § 2-6 döms till böter eller fängelse i högst ett år. Är brottet att anse som ringa, döms till böter.

Om straff för olovlig införsel m.m. finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

4 § För försök till brott enligt 2 § 2-5 som inte är att anse som ringa döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Om flera medverkat till brott enligt 2 § 2-5 skall 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken tillämpas.

5 § Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt vinning av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Angående beslag av egendom som kan antas förverkad enligt första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall tillämpas på motsvarande sätt då beslag skett av varor som avses i 1 § denna lag. Tiden för att anmäla missnöje skall dock räknas från dagen för förordnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen *dels* att 3, 4 och 7 §§ skall ha följande lydelse, *dels* att det i lagen skall införas en ny paragraf, 18 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3§²

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1991:341) om strategiska produkter,

2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,

3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

5. injektionssprutor och kanyler,

6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydagg, spikklubbor och liknande,

8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4-6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,

9. hundar och katter för annat ändamål än handel,

10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738) och tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),

11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1991:341) om strategiska produkter,

2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,

3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

5. injektionssprutor och kanyler,

6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydagg, spikklubbor och liknande,

8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4-6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,

9. hundar och katter för annat ändamål än handel,

10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738) och tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),

11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning

² Senaste lydelse 1996:944

att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

13. sådana varor som avses i lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

4§

Anmälningsskyldighet
föreligger

1. för den som utan erforderligt tillstånd, eller med stöd av tillstånd som föranletts av vilseledande uppgift, från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 3, 5-8 och 10,

2. för den som från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 1, 4, 9, 11 och 12.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Generaltullstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

Anmälningsskyldighet
föreligger

1. för den som utan erforderligt tillstånd, eller med stöd av tillstånd som föranletts av vilseledande uppgift, från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 3, 5-8, 10 och 13,

2. för den som från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 1, 4, 9, 11 och 12.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Generaltullstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

7§

För kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt denna lag, eller enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från ett land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3-12 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land,

För kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt denna lag, eller enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från ett land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3-13 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land,

2. handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till ett annat EU-land, eller av den som kan anmanas att stanna enligt 5 § första stycket 2.

Ytterligare bestämmelser om befogenheter bl.a. avseende kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

2. handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till ett annat EU-land, eller av den som kan anmanas att stanna enligt 5 § första stycket 2.

Ytterligare bestämmelser om befogenheter bl.a. avseende kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling

18 a §

Tullmyndighet skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om myndigheten i sin verksamhet påträffat nya medel som används för missbruksändamål eller iakttagit något som tyder på missbruk av sådana medel eller på ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Lag om ändring i lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m.

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11§

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 3, 4 eller 5 § döms till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med straff enligt brottsbalken.

Detsamma gäller den som innehar läkemedel i uppenbart syfte att överlåta dem i strid med bestämmelserna i denna lag.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Har uppsåtlig gärning som avses i första eller andra stycket skett yrkesmässigt, avsett betydande mängd eller annars varit av särskilt farlig art skall dömas till fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Lag om ändring i läkemedelslagen (1992:859)

Härigenom föreskrivs att 1 § läkemedelslagen (1992:859) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1§

Med läkemedel avses i denna lag varor som är avsedda att tillföras människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symtom på sjukdom eller att användas i likartat syfte.

Med radioaktiva läkemedel avses läkemedel som avger joniserande strålning. Till radioaktiva läkemedel räknas inte slutna strålkällor.

I fråga om narkotiska läkemedel och om läkemedel som utgör dopningsmedel tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

Med läkemedel avses i denna lag varor som är avsedda att tillföras människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symtom på sjukdom eller att användas i likartat syfte.

Med radioaktiva läkemedel avses läkemedel som avger joniserande strålning. Till radioaktiva läkemedel räknas inte slutna strålkällor.

I fråga om narkotiska läkemedel, om läkemedel som utgör dopningsmedel *och om läkemedel som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Förslag till

Lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (1980:620) skall införas en ny paragraf, 65 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

65 a §

Socialnämnden skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om nämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på användning av nya medel för missbruksändamål eller ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Prop. 1997/98:183

Bilaga 2

Förslag till

Prop. 1997/98:183

Lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall införas en ny paragraf, 32 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 a §

Sådan nämnd som utövar ledningen av hälso- och sjukvården enligt 10 § eller 22 § skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om nämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på användning av nya medel för missbruksändamål eller ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Förslag till

Lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att det i polislagen (1984:387) skall införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Polisen skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om polisen i sin verksamhet påträffat nya medel som används för missbruksändamål eller iakttagit något som tyder på missbruk av sådana medel eller på ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Förslag till

Lag om ändring i tullagen (1994:1550)

Härigenom föreskrivs att det i tullagen (1994:1550) skall införas en ny paragraf, 118 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

118 a §

Tullmyndighet skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om myndigheten i sin verksamhet påträffat nya medel som används för missbruksändamål eller iakttagit något som tyder på missbruk av sådana medel eller på ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Prop. 1997/98:183

Bilaga 2

Regeringen har följande förslag till lagtext.

1.1 Förslag till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller varor som på grund av sina inneboende egenskaper medför fara för människors liv eller hälsa och som används eller kan antas användas i syfte att uppnå berusning eller annan påverkan.

Regeringen föreskriver på vilka varor lagen skall tillämpas.

2 § Lagen skall inte tillämpas på

1. varor som är narkotika enligt narkotikastrafflagen (1968:64),
2. sådana medel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller
3. läkemedel som är godkända inom Europeiska unionen.

3 § Varor som avses i denna lag får inte

1. införas till landet,
2. överlåtas,
3. framställas,
4. förvärvas i överlåtelsesyfte,
5. bjudas ut till försäljning, eller
6. innehas.

Första stycket tillämpas inte om Läkemedelsverket för ett särskilt fall har meddelat tillstånd till hantering för ett vetenskapligt eller industriellt ändamål.

4 § Den som uppsåtligen bryter mot 3 § 2 - 6 döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Om straff för olovlig införsel finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

5 § Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av dem samt vinning av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

För beslag av egendom som kan antas förverkad enligt första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. skall tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag tagits i beslag. Tiden för att anmäla missnöje skall dock räknas från dagen för förordnandet.

6 § Läkemedelsverkets beslut enligt 3 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Prop. 1997/98:183

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 8 § narkotikastrafflagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *starkt vanebildande* egenskaper eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller

2. av regeringen har förklarats *skola anses som* narkotika enligt lagen.

8 §¹

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med *euforiserande effekter eller beroendeframkallande* egenskaper eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana *effekter eller* egenskaper och som

2. av regeringen har förklarats *vara* narkotika enligt lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Senaste lydelse 1992:861.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 11, 14 och 34 §§, 52 d § och 63 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §²

För att underlätta anpassningen i samhället kan en intagen medges att få vistas utanför anstalten under arbetstid för att utföra arbete, delta i undervisning eller utbildning, erhålla behandling eller delta i någon annan särskilt anordnad verksamhet.

Sådan vistelse får dock inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. För vistelsen får ställas de villkor som kan anses nödvändiga.

Sådan vistelse får dock inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*. För vistelsen får ställas de villkor som kan anses nödvändiga.

Vid prövningen av medgivande för en intagen att utföra arbete eller delta i någon annan särskilt anordnad verksamhet utanför anstalten skall särskilt beaktas, om den intagne behöver inskolning i arbetslivet eller om ett medgivande annars kan antas väsentligt förbättra hans möjligheter att försörja sig efter frigivningen.

Av 7 § följer att beslut enligt denna bestämmelse om vistelse utanför anstalten inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

14 §³

En intagen skall ges tillfälle till lämplig fritidssysselsättning. Han bör uppmuntras att ägna sig åt egna intressen som kan bidra till hans utveckling. I den utsträckning det lämpligen kan ske bör han få möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. Hans behov av förströelse bör tillgodoses i skälig omfattning.

Om det lämpligen kan ske, bör en intagen ges tillfälle att vistas utanför anstalten för att på fritiden delta i sådan föreningsverksamhet eller annan

¹ Lagen omtryckt 1990:1011.

² Lydelse enligt prop. 1997/98:95.

³ Lydelse enligt prop. 1997/98:95.

liknande verksamhet som är ägnad att underlätta anpassningen i samhället. För sådan vistelse får ställas de villkor som kan anses nödvändiga. Därvid kan föreskrivas att den intagne skall stå under tillsyn.

Sådan vistelse utanför anstalten får inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

Av 7 § följer att beslut enligt andra stycket om vistelse utanför anstalten inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

34 §⁴

Kan en intagen genom vistelse utanför anstalt bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället, kan han få medgivande att för ett sådant ändamål vistas utanför anstalten under lämplig tid, om det finns särskilda skäl. Därvid skall särskilt beaktas om den intagne behöver vård eller annan behandling mot missbruk av beroendeframkallande medel.

För vistelsen skall de villkor ställas som kan anses nödvändiga. I samband med vård eller någon annan behandling får det föreskrivas att den intagne skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel *eller* något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Om det finns särskilda skäl kan i samband med beslut enligt första stycket meddelas föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket 3 brottsbalken att gälla för tid efter villkorlig frigivning.

Sådan vistelse utanför anstalten får inte medges om det på grund av viss omständighet kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.*

För vistelsen skall de villkor ställas som kan anses nödvändiga. I samband med vård eller någon annan behandling får det föreskrivas att den intagne skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel, något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.* Om det finns särskilda skäl kan i samband med beslut enligt första stycket meddelas föreskrift enligt 26 kap. 15 § första stycket 3 brottsbalken att gälla för tid efter villkorlig frigivning

⁴ Lydelse enligt prop 1997/98:95.

Vistelse utanför anstalt för vård eller behandling bör inte påbörjas så tidigt att den planerade vård- eller behandlingstiden blir kortare än den beräknade återstående verkställighetstiden.

Av 7 § följer att beslut enligt denna bestämmelse inte får meddelas i strid mot de särskilda villkor som gäller för verkställigheten.

52 d §⁵

En intagen är, om inte annat för-
anleds av medicinska eller lik-
nande skäl, skyldig att på anma-
ning lämna blod-, urin- eller ut-
andningsprov för kontroll av att
han inte är påverkad av beroende-
framkallande medel eller något
sådant dopningsmedel som avses i
1 § lagen (1991:1969) om förbud
mot vissa dopningsmedel.

En intagen är, om inte annat
föranleds av medicinska eller lik-
nande skäl, skyldig att på anma-
ning lämna blod-, urin- eller ut-
andningsprov för kontroll av att
han inte är påverkad av beroende-
framkallande medel eller något
sådant dopningsmedel som avses i
1 § lagen (1991:1969) om förbud
mot vissa dopningsmedel *eller
någon sådan vara som omfattas av
lagen (1998:000) om förbud mot
vissa hälsofarliga varor.*

63 §

Alkoholhaltiga drycker *eller*
andra berusningsmedel får om-
händertas,

Alkoholhaltiga drycker, andra
berusningsmedel *eller sådana va-
ror som omfattas av lagen
(1998:000) om förbud mot vissa
hälsofarliga varor* får omhänder-
tas,

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända,
3. om de medförs av någon som skall tas in i kriminalvårdsanstalt, eller
4. om de annars påträffas inom anstalt och det inte finns någon känd ägare till dem.

Kriminalvårdsanstalten skall låta förstöra eller försälja den omhänder-
tagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1
första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker
m.m.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas även i fråga om
injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i männi-
skokroppen eller i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att an-
vändas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagna egendom, till-
faller staten.

Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med
vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall
omhändertas, om det inte är uppenbart oskäligt. Omhändertagna pengar
skall genom anstaltens försorg göras räntebärande men får ej disponeras

⁵ Senaste lydelse 1995:492.

av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 c §¹

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skälig kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel *eller* sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skälig kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lydelse enligt prop. 1997/98:104.

1.5 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(1980:620)

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (1980:620)¹ skall införas en ny paragraf, 65 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

65 a §

Socialnämnden skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om nämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lagen omtryckt 1988:871.

Härigenom föreskrivs att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall införas en ny paragraf, 32 a §, samt närmast före denna en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Underrättelseskylldighet

32 a §

En nämnd som utövar ledningen av hälso- och sjukvården enligt 10 eller 22 § skall utan dröjsmål anmäla till Folkhälsoinstitutet om nämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller ändringar i missbruksmönster av kända medel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2, 3 och 4 §§ lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Den som är intagen för vård får inte inneha alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel. Han får inte heller inneha injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Den som är intagen för vård får inte inneha alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*. Han får inte heller inneha injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

3 §¹

Verksamhetschefen får ställa följande villkor för att ta in någon på sjukhuset för vård av missbruk av beroendeframkallande medel, om det behövs för att hindra att patienten har tillgång till sådana medel eller föremål som anges i 2 §. De villkor som avses är krav på

Verksamhetschefen får ställa följande villkor för att ta in någon på sjukhuset för vård av missbruk av beroendeframkallande medel, om det behövs för att hindra att patienten har tillgång till sådana medel, *varor* eller föremål som anges i 2 §. De villkor som avses är krav på

1. att patienten underkastar sig kroppsvisitation eller yttlig kroppsbesiktning,
2. att patienten medger undersökning av vad han innehar eller får sig tillsänt

4 §²

Sådana berusningsmedel och föremål som anges i 2 § får omhändertas

Sådana berusningsmedel, *varor* och föremål som anges i 2 § får omhändertas

1. om de påträffas hos en intagen,
2. om en intagen får dem sig tillsända, eller
3. om de påträffas utan att det finns någon känd ägare till dem.

¹ Senaste lydelse 1996:796.

² Senaste lydelse 1996:796.

Verksamhetschefen skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Belopp som erhållits vid försäljningen skall tillfalla staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 31 och 36 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Den som vårdas enligt denna lag i ett LVM-hem får inte inneha alkoholhaltiga drycker, narkotika *eller* flyktiga lösningsmedel eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika. Han får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom som nu angetts, får den omhändertas.

Den som vårdas enligt denna lag i ett LVM-hem får inte inneha alkoholhaltiga drycker, narkotika, flyktiga lösningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika. Han får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom som nu angetts, får den omhändertas.

36 §

Har alkoholhaltiga drycker, narkotika *eller* flyktiga lösningsmedel omhändertagits enligt 31 eller 35 § eller påträffats inom ett LVM-hem utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagnen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Har alkoholhaltiga drycker, narkotika, flyktiga lösningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 31 eller 35 § eller påträffats inom ett LVM-hem utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagnen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 16 och 20 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får inte inneha narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika. Den unge får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertas.

Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får inte inneha narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* eller injektionssprutor, kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika. Den unge får inte heller inneha något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertas.

20 §

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller har sådan egendom påträffats inom ett hem för särskilt noggrann tillsyn utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.. Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller har sådan egendom påträffats inom ett hem för särskilt noggrann tillsyn utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m.. Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika. Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 21 och 24 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

En patient får inte inneha
1. narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel,

2. injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen,

3. andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika, eller

4. annan egendom som kan skada honom själv eller någon annan eller vara till men för vården eller ordningen på vårdinrättningen.

Påträffas sådan egendom som avses i första stycket, får den omhändertagas.

En patient får inte inneha
1. narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,*

24 §

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker *eller* andra berusningsmedel omhändertagits enligt 21 eller 22 § eller har sådan egendom påträffats där patienter intagits för tvångsvård utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall chefsöverläkaren låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Det samma gäller i fråga om injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, och i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Har narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel *eller sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor* omhändertagits enligt 21 eller 22 § eller har sådan egendom påträffats där patienter intagits för tvångsvård utan att det finns någon känd ägare till egendomen, skall chefsöverläkaren låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m.m. Det samma gäller i fråga om injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, och i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika.

Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.11 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen
(1992:859)

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 § läkemedelslagen (1992:859) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med läkemedel avses i denna lag varor som är avsedda att tillföras människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symtom på sjukdom eller att användas i likartat syfte.

Med radioaktiva läkemedel avses läkemedel som avger joniserande strålning. Till radioaktiva läkemedel räknas inte slutna strålkällor.

I fråga om narkotiska läkemedel och om läkemedel som utgör dopningsmedel tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

I fråga om narkotiska läkemedel, om läkemedel som utgör dopningsmedel och om läkemedel som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor tillämpas bestämmelserna i denna lag, om de inte strider mot vad som är särskilt föreskrivet om dessa varor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 och 7 §§ lagen (1992:860) om kontroll av narkotika skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Narkotika får importeras, tillverkas, exporteras, *utbjudas* till försäljning, överlåtas eller innehas endast för medicinskt *eller* vetenskapligt ändamål.

Narkotika får importeras, tillverkas, exporteras, *bjudas ut* till försäljning, överlåtas eller innehas endast för medicinskt, vetenskapligt *eller annat samhällsnyttigt ändamål*.

7 §

Narkotika får innehas endast av

1. den som har rätt att handla med varan,
2. en föreståndare för en vetenskaplig institution som ägs eller stöds av staten eller en kommun, i den mån varan behövs för vetenskaplig forskning, undersökning eller undervisning,
3. en befattningshavare vid försvarsmakten enligt särskilda bestämmelser, *eller*
4. den som fått varan utlämnad till sig enligt 6 § första stycket eller medgetts import enligt 3 § första stycket.

3. en befattningshavare vid försvarsmakten enligt särskilda bestämmelser,
4. den som fått varan utlämnad till sig enligt 6 § första stycket eller medgetts import enligt 3 § första stycket, *eller*
5. *den som fått särskilt tillstånd till det för utbildningsändamål eller något annat samhällsnyttigt ändamål.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel *samt* sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel *samt sådana varor som omfattas av lagen (1998:000) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.*

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel *eller varor* som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lagens rubrik föreslås ändrad i prop. 1997/98:96.

² Senaste lydelse 1996:784.

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Prop. 1997/98:183
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 3, 4 och 7 §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1991:341) om strategiska produkter,

2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,

3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

5. injektionssprutor och kanyler,

6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nit-handskar, batonger, karatepinnar, blydaggas, spikklubbor och liknande,

8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4 - 6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,

9. hundar och katter för annat ändamål än handel,

10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738), teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. samt tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),

11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

¹ Lydelse enligt prop. 1997/98:100.

4 §

Anmälningsskyldighet föreligger

1. för den som utan erforderligt tillstånd, eller med stöd av tillstånd som föranletts av vilseledande uppgift, från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 3, 5 - 8 och 10.

2. för den som från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 1, 4, 9, 11 och 12.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande Generaltullstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

Anmälningsskyldighet föreligger

1. för den som utan erforderligt tillstånd, eller med stöd av tillstånd som föranletts av vilseledande uppgift, från ett annat EU-land till Sverige inför eller från Sverige till ett sådant land utför en vara som avses i 3 § 3, 5 - 8, 10 och 13.

7 §²

För kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt denna lag, eller att deklarationsskyldigheten enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från ett land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3 - 12 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land,

2. handresgoods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till ett annat EU-land, eller av den som kan anmanas att stanna enligt 5 § första stycket 2.

Ytterligare bestämmelser om befogenheter bl.a. avseende kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

För kontroll av att anmälningsskyldigheten enligt denna lag, eller att deklarationsskyldigheten enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från ett land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3 - 13 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

² Lydelse enligt prop. 1997/98:100.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-06-11

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 28 maj 1998 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
2. lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64),
3. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
4. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
5. lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
6. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
7. lag om ändring i lagen (1985:12) om kontroll av berusningsmedel på sjukhus,
8. lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
9. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
10. lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,
11. lag om ändring i läkemedelslagen (1992:859),
12. lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika,
13. lag om ändring i lagen (1994:451) om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll,
14. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Christian Groth.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor

1 §

I första stycket sägs att lagen gäller varor som på grund av sina inneboende egenskaper medför fara för människors liv eller hälsa och som används eller kan användas i syfte att uppnå berusning eller annan påverkan. Enligt andra stycket föreskriver regeringen på vilka varor lagen skall tillämpas.

Beskrivningen i första stycket stämmer väl in på exempelvis alkohol. Regeringen kommer inte att införa ett alkoholförbud med stöd av lagen. Men exemplet antyder att lagtexten inte ger någon närmare avgränsning av de hälsofarliga varor som avses och att regeringen får en betydande frihet när det gäller att bestämma vilka varor som lagen skall tillämpas på.

Ämnet är dock ett sådant som är särskilt lämpat för en ramlagstiftning. Framför allt ger en sådan lagstiftning möjlighet att vid ändringar i missbruksmönstret snabbt ingripa mot nya droger. Skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa är det första område som i 8 kap. 7 § första stycket regeringsformen anges som föremål för normdelegation. Med hänsyn härtill kan inga invändningar riktas mot den valda konstruktionen.

Däremot kan sägas att det underlag som presenteras i lagrådsremissen för bedömning av frågan om vilka varor som kommer att omfattas av lagen är mycket kortfattat. Att hänvisa till att det är fråga om varor som saknar legalt användningsområde innebär ett cirkelresonemang, eftersom användningen är legal så länge förbud inte meddelats enligt lagen. Särskilt vad som sägs om örtdroger i avsnitt 5.3 i den allmänna motiveringen ger föga ledning, eftersom det inte rimligen kan vara avsett att allt som omnämns där skall förbjudas. Det är emellertid riksdagens sak att bestämma vilka riktlinjer den vill dra upp för regeringens tillämpning av det föreslagna bemyndigandet.

Lagrådet pekar i anslutning till förslaget till lag om ändring i lagen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. respektive förslaget till lag om ändring i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen på vissa omständigheter som talar för en restriktiv tillämpning av det föreslagna bemyndigandet.

Förslaget till lag om ändring i lagen om kriminalvård i anstalt

34 § och 52 d §

Ändringsförslag till åtskilliga lagar har utarbetats i regeringskansliet utan föregående remissbehandling. I allmänhet har det rört sig om ändringar som tett sig som en ganska naturlig följd av förslaget till lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor. I ett hänseende synes dock förfarandet innebära en bristande beredning av ärendet. Det gäller bestämmelser som föreskriver rätt att ta blod-, urin- eller utandningsprov på intagna m.fl. för kontroll av att de inte är påverkade av varor som omfattas av den föreslagna lagen. Eftersom det är ovisst vilka ämnen som kommer att omfattas av lagen är inte heller de tekniska eller de ekonomiska förutsättningarna för en sådan provtagning kända. Detta hade möjligen kunnat utredas vid en remissbehandling. Det får emellertid förutsättas att bestämmelserna tillämpas inom kriminalvården endast när det framstår som nödvändigt.

Förslaget till lag om ändring i lagen om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

2 c §

Lagrådet erinrar om vad som anförts beträffande närmast föregående lagförslag. Särskilt när det gäller häktade är det viktigt att de inte utsätts för fler frihetsinskränkningar än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med frihetsberövandet.

Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen

Prop. 1997/98:183

Bilaga 4

32 a §

Den nya bestämmelsen om anmälningsskyldighet har tagits in i 32 a §, vilken försetts med rubriken "Underrättelseskyldighet". Bestämmelsen har således placerats efter 32 §, dvs. det stadgande som under rubriken "Ytterligare föreskrifter" innehåller bemyndiganden. Placeringen ter sig något oväntad, eftersom det sistnämnda avsnittet har en avslutande karaktär. Lagrådet förordar därför att den nya bestämmelsen, under sin rubrik, i stället placeras före 32 § och att den följaktligen benämns 31 a §.

Förslaget till lag om ändring i lagen om kontroll av narkotika

2 § och 7 §

I 2 § föreslås det tillägget att narkotika skall få importeras etc. också för "annat samhällsnyttigt ändamål". Vid lagens tillkomst underströks att den legala användningen av narkotika med hänsyn till risken för missbruk måste begränsas till vissa, särskilt angelägna ändamål (prop. 1991/92:107 s. 116). Högst olika ändamål kan vara samhällsnyttiga. För att lagtexten fortfarande skall spegla kravet på restriktivitet bör efter "samhällsnyttigt ändamål" fogas in "som är särskilt angeläget."

Eftersom bestämmelsen är grundläggande för Läkemedelsverkets tillståndsgivning behöver ändring inte därutöver göras i förslaget i 7 §.

Förslaget till lag om ändring i lagen om försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll

4 §

Lagrådet erinrar om vad som anförts beträffande förslaget till lag om ändring i lagen om kriminalvård i anstalt.

Förslaget till lag om ändring i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Såvitt angår förhållandet till EU-fördraget bygger den här föreslagna möjligheten till kontroll på medlemsstaternas rätt enligt artikel 36 att införa sådana förbud och restriktioner som grundas på bl.a. intresset att skydda människors hälsa och liv. Det får förutsättas att avgränsningen av de varor på vilka lagen skall omfattas görs på sådant sätt att det inte kan uppstå några tvivel om att artikel 36 kan anses tillämplig.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 juni 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Peterson, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Uusmann, Ulvskog, Sundström, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Messing

Föredragande: Statsrådet Wallström

Regeringen beslutar proposition Kontroll av syntetiska droger m.m.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om förbud mot vissa hälsofarliga varor	1 §	
Lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)	8 §	
Lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen		157E (EG-fördraget) 394R3381 m.fl.
